

**Crna Gora: Izgradnja autoputa Bar-Boljare -
Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo**

**Analiza izmjena i objavljivanje informacija
Sekcija Mateševo - Andrijevića**

**PLAN UPRAVLJANJA ŽIVOTNOM SREDINOM I
DRUŠTVOM**

Konsultant

PASECO SP LTD
26, Fokionos Negri str.,
11361 Athens, Greece

Mart 2025.

Sadržaj

1	UVOD	3
2	CILJEVI I OBIM PLANA UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVENIM PITANJIMA.....	5
3	UTICAJI I RIZICI KOJIMA SE BAVI OVAJ PLAN UPRAVLJANJA.....	6
4	ORGANIZACIONA STRUKTURA.....	10
4.1	MONTEPUT D.O.O. - Upravljanje.....	11
4.2	EPC IZVOĐAČ – Biće određen.....	11
4.3	Uloge i odgovornosti izabranog EPC EHS odjeljenja	11
5	REZULTATI I ZAHTJEVI PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I DRUŠTVO	12
6	MONITORING, REVIZIJA, DOKUMENTACIJA I IZVJEŠTAVANJE	13
6.1	Spoljno izvještavanje	13
6.2	Interno izvještavanje	13
6.3	ESMP pregled	13
6.4	Nadgledanje i revizija	13
6.5	Obuka	14
6.6	NADGLEĐANJE.....	14
7	TROŠKOVI IMPLEMENTACIJE ESMP-A	14
8	PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVENIM PITANJIMA	16
8.1	Plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima prije izgradnje i u fazi izgradnje	16
8.2	Operativni plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima.....	36

Skraćenice

AESR	Godišnji izvještaj o životnoj sredini i društvu
CESMP	Plan upravljanja životnom sredinom i društvom u fazi izgradnje
CFP	Procedura o slučajnim nalazima
CHMP	Plan upravljanja kulturnim nasljeđem
CLO	Službenik za vezu sa zajednicom
CoC	Kodeks ponašanja
DNP	Period obavještanja o greškama
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
EHS	Životna sredina, zdravlje i bezbjednost
EPC	Projektovanje, nabavka i izgradnja
ESAP	Ekološki i socijalni akcioni plan
ESIA	Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo
ESMP	Plan upravljanja životnom sredinom i društvom
ESP	Ekološka i socijalna politika
EU	Evropska unija
HSS	Zdravlje, bezbjednost, sigurnost
GHG	Gasovi zelene bašte
LARF	Okvir za eksproprijaciju zemljišta i obnovu sredstava za život
LARP	Plan eksproprijacije zemljišta i preseljenja
LMP	Postupak upravljanja radnom snagom
MNE	Crna Gora
MONTEPUT d.o.o.	Državna kompanija za upravljanje putevima, takođe djeluje kao menadžer projekta
MPR	Mjesečni izvještaj o napretku
OESMP	Operativni plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima
PPE	Lična zaštitna oprema
PR	Zahtjev za performanse
SEETO	Transportna opservatorija jugoistočne Evrope
SEP	Plan angažovanja zainteresovanih strana

1 UVOD

Auto-put Bar-Boljare (BBH) dug 168 km, čiji je dio i dionica Mateševo-Andrijeвица, čini rutu Transevropskog autoputa (TEM) kroz Crnu Goru. BBH auto-put je dio ruta E-80 i E-65, koje čine SEETO Rutu 4 [Rumunska granica/Vatin – Beograd (SER) – Podgorica (MNE) – Bar (MNE)]. Autoput povezuje Jadransku obalu (Luku Bar) sa granicom Srbije (Boljare) i sa lukama na Dunavu (Koridor VII i Koridor X) i, na kraju, sa cjelokupnom tzv. panevropskom mrežom koridora i integriše TEN-T proširenje na Zapadnom Balkanu.

Razvojne faze za cijeli BBH su sljedeće:

- Dionica I: Smokovac–Mateševo
- Dionica II: Mateševo–Andrijeвица i obilaznica Smokovac–Tološi–Farmaci;
- Dionica III: Andrijeвица–Boljare
- Dionica IV: Podgorica – Đurmani

Namjera Crne Gore da izgradi auto-put Bar – Boljare inicirana je još 2001. godine odlukom Skupštine da nastavi sa izradom Prostornog plana ("Službeni list CG" broj 45/01). Naknadno je 2008. godine usvojen Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine ("Službeni list CG" br. 24/2008) rezervišući prostor definisanjem namjenskog koridora za autoput BB. Cilj definisanja koridora je bio da se prostor zaštiti od drugih prostornih zahtjeva i korišćenja (Prostorni plan, str.133). Vlada Crne Gore je 19. oktobra 2023. godine utvrdila Nacrt Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine. Nakon perioda objelodanjivanja, javnog uvida i konsultacija, konačni nacrt Prostornog plana je usvojen i objavljen 29. januara 2024. godine od strane Ministarstva za prostorno planiranje, urbanizam i državnu imovinu. Strategija razvoja saobraćaja u Crnoj Gori (2019-2035.) uvrstila je završetak dionice "Mateševo - Andrijeвица", dijela auto-puta Bar - Boljare u objedinjenu listu prioriternih infrastrukturnih projekata.

Dionica Mateševo-Andrijeвица, koja je predmet paketa za objavljivanje podataka ESIA, duga je 23,5 km (14% od ukupne dužine auto-puta Bar-Boljare).

Slika 1: Autoput Bar-Boljare i dionica Mateševo-Andrijevića

Polazna tačka je poslije petlje Mateševo (dionica Smokovac – Mateševo). Završetak istražnog područja je područje rijeke Kraštice, pritoke Lima, kod Andrijevice. Dio dionice auto-puta Mateševo-Andrijevića nalazi se u okviru opštine Kolašin, dok se ostatak nalazi u okviru opštine Andrijevića.

Aktivnosti preduzete u pripremi obavezne dokumentacije za dionicu Mateševo-Andrijevića, mogu se posmatrati kroz dvije faze kontinuiranog razvoja, bez preklapanja sekvenci.

Prva faza započeta je Idejnim rješenjem (Louis Berger SAS-Paris, Simm Engineering – Podgorica) 2008. godine, kada su ispitana tri alternativna rješenja za trasu. Rad je nastavljen 2018. godine, kada je Vlada Crne Gore koristila tehničku pomoć (TA) kroz grant iz Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF). U okviru pomenute TA, zajedno sa ranijim naporima koje je finansirala Vlada Crne Gore, pripremljene su sljedeće studije:

- Idejni projekat za dionicu Mateševo-Andrijevića koji usvaja Varijantu 3, odobren od strane Državne revizorske komisije (2022.)
- Nacionalna procjena uticaja na životnu sredinu za dionicu Mateševo – Andrijevića, (2024.) za koju je data saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine Rješenjem 03-UPI-652/28 od 14. maja 2024. godine, na osnovu navedenog Idejnog projekta.
- Preliminarna ESIA za dionicu Mateševo – Andrijevića, nacrt izrađen u okviru WBIF, na osnovu odobrenog Idejnog projekta, koja uključuje LARF i SEP, dostavljena u julu 2023. godine, nije stavljena na javnu raspravu.
- Preliminarna ESIA izrađena u okviru Studije izvodljivosti za cijeli auto-put Bar-Boljare (2021).
- Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za izradu Detaljnog prostornog plana auto-puta Bar-Boljare (2008);

Druga faza je započela tokom prve polovine 2024. godine i obilježena je sa dva odlučujuća faktora:

- (1) namjera EBRD-a da finansijski podrži Vladu Crne Gore kroz kredit koji je zahtijevao procjenu usklađenosti cjelokupnih projektnih aktivnosti sa, između ostalog, Politikom zaštite životne sredine i socijalnom politikom EBRD-a (2019.) i važećim Performansama učinka, i shodno tome
- (2) odluka MONTEPUT-a da se pozabavi, u to vrijeme već pokrenutom i poznatom zabrinutošću tri od osam naselja, kroz formalizovanje i unapređenje aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u istraživanju održivih alternativa trase u oblastima zabrinutosti (od izlaznog portala tunela Trešnjevika do petlje Andrijevice).

Pregled trenutnog stanja aktivnosti i dokumentacije neophodne za nastavak razvoja dionice Mateševo-Andrijevića, kao i planiranog rasporeda, sažet je u nastavku:

- **Inženjerski projekat i raspored izvođenja radova:** Idejni projekat, koji uključuje preliminarno trasiranje i raspored, izrađen je 2022. i 2024. godine (za promjenu trase). Očekuje se da će faza glavnog projekta početi 2025. godine nakon zaključenja ugovora o projektovanju i izgradnji. MONTEPUT predviđa rok za završetak 60 mjeseci počev od datuma početka radova (sa dodatnih 24 mjeseca za Period obavještenja o nedostacima). Ovaj postupak nabavke je vođen smjericama EBRD-a za nabavku koje koriste EBRD-ovu Standardnu tendersku dokumentaciju.
- **Nadzor nad projektom i radovima:** MONTEPUT je objavio poziv za Pretkvalifikaciju za izbor stručnog nadzora za izradu Glavnog projekta i izvođenje radova za dionicu Mateševo - Andrijevića. Očekuje se da će ugovor biti zaključen početkom 2025. godine.

- **Tehnička pomoć** - MONTEPUT je objavio poziv za Pretkvalifikaciju za izbor Konsultanta za podršku MONTEPUT-u u upravljanju projektom i izvođenju radova na dionici Mateševo - Andrijevića. Očekuje se da će ugovor biti zaključen početkom 2025. godine.
- **Eksproprijacija:** Projekat će zahtijevati da se prava na privatno zemljište i imovina steknu eksproprijacijom. Međutim, tačne potrebe projekta za zemljištem i uticaje ekonomskog i fizičkog preseljenja nakon razmatranja i operacionalizacije mjera ublažavanja biće potvrđene Glavnim projektom. Postoje neke procjene potrebne oblasti, uključujući broj fizičkih i ekonomskih slučajeva raseljavanja. Promjena trase je takođe promijenila fizički uticaj, minimizirala sticanje zemljišta i fizičko preseljenje. Izmjene zahtijevaju i izmjene u deklariranoj i objavljenoj odluci o javnom interesu.
- **Građevinski radovi:** Očekuje se da će pripremni radovi početi sredinom 2025. godine, dok će stalni radovi početi nakon odobrenja Glavnog projekta od strane Revizorske komisije, Revizije bezbjednosti saobraćaja i nakon pribavljanja građevinske dozvole (očekuje se krajem 2026/početkom 2027. godine). Glavni projekat će biti izrađen u pododjeljcima od kojih će svaki imati posebnu građevinsku dozvolu kako bi se omogućila fazna izgradnja.

2 CILJEVI I OBIM PLANA UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVENIM PITANJIMA

Plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima (ESMP) je razvijen kako bi se odgovorilo na identifikovane uticaje na životnu sredinu i društvo i druge mjere poboljšanja performansi kako bi se ispunili zahtjevi za performanse (PR) EBRD-a, u skladu sa EBRD-ovim ESP 2019, uzimajući u obzir nalaze procesa Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo i rezultate angažovanja zainteresovanih strana.

Da bi se to postiglo, ESMP sadrži mjere ublažavanja potrebne za ublažavanje rizika i negativnih uticaja na fizičko, prirodno i društveno okruženje i upravljanje rizicima po zdravlje i bezbjednost i registar rizika i uticaja. Pruža pregled ekoloških i društvenih osnovnih uslova Projektnog područja uticaja, rezimira potencijalne uticaje povezane sa predloženim razvojnim radovima i utvrđuje mjere upravljanja potrebne za ublažavanje potencijalnih uticaja u nizu specifičnih djelova ESMP-a.

ESMP predstavlja aktivnosti planirane na polju sprovođenja mjera za ublažavanje uticaja projekta na životnu sredinu i društvo. posebni ciljevi ESMP su:

- Obezbijediti strukturisanu listu akcija koje treba preduzeti tokom životnog ciklusa projekta (prije izgradnje, u toku izgradnje i puštanjem u rad) kako bi se obezbijedilo da se ekološki i socijalni rizici identifikovani tokom procesa ESIA adresiraju u skladu sa nacionalnim zahtjevima i međunarodnim dobrim praksama i standardima
- Kreirati institucionalni mehanizam sa dobro definisanim ulogama i odgovornostima za obezbjeđivanje sprovođenja mjera identifikovanih u ESIA
- Svođenje na minimum negativnih uticaja na životnu sredinu, društvo i zdravlje i bezbjednost koji proizilaze iz aktivnosti Projekta sprovođenjem svih predloženih mjera ublažavanja, kontrolnih tehnologija i zaštitnih mjera identifikovanih kroz proces ESIA
- Spriječiti ili nadoknaditi bilo kakav gubitak pogođenih osoba
- Sprovođenje projektnih aktivnosti u skladu sa relevantnim crnogorskim zakonima i međunarodnim smjernicama

- Unaprijediti pozitivne ekološke i društvene rezultate
- Obezbijediti da je ESMP izvodljiv i ekonomičan
- Obezbijediti Program za monitoring projekta za efikasno sprovođenje mjera ublažavanja i obezbijediti efikasnost sistema upravljanja životnom sredinom i kontrole rizika na mjestu
- Obezbijediti rješavanje svih nedoumica zainteresovanih strana
- Pružiti uvjerenja trećim stranama da će njihovi zahtjevi u pogledu ekoloških i društvenih performansi biti ispunjeni.

ESMP obuhvaćen tabelom u nastavku, sadrži:

- Potencijalne uticaje po ekološkim i društvenim temama identifikovanim u ESIA
- Predložene mjere ublažavanja identifikovane u ESIA
- Strane odgovorne za preduzimanje predloženih E&S aktivnosti
- Troškove (gde je to primjenljivo i/ili moguće procjene u trenutnoj fazi)
- Indikatore koji se mogu koristiti za procjenu učinka mjera ublažavanja
- Procedure praćenja.

3 UTICAJI I RIZICI KOJIMA SE BAVI OVAJ PLAN UPRAVLJANJA

U cilju bavljenja očekivanim rizicima i uticajima tokom faze izgradnje identifikovanih u ESIA ažuriranoj 2024. godine (na osnovu Idejnog projekta), nacionalni EIA, EPC izvođač radova pripremiće Građevinski plan upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima (CESMP) koji će sadržati sljedeće podplanove:

Tabela 1: Građevinski plan i pod-planovi upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima

Pod-plan	Obim, uticaji/rizici koje treba uzeti u obzir
Plan upravljanja smještajem radnika i plan upravljanja kampom	<p>Ovaj plan je uključen iz predostrožnosti, jer obezbjeđivanje smještaja za radnike još uvijek nije izvjesno i biće određeno u kasnijoj fazi.</p> <p>Cilj je da se opišu struktura i funkcije kampa tokom perioda izgradnje, sa ciljem da se izbjegne neadekvatna organizacija gradilišta. Obuhvatiće:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Raspored kampa ▪ Pristup kampu i bezbjednost ▪ Smještaj i objekte u kampu ▪ Uslove i pravila za zdravlje, bezbjednost i obezbjeđenje ▪ Upravljanje otpadom i prevenciju zagađenja ▪ Ponašanje u kampu ▪ Prestanak rada
Plan upravljanja radnom snagom	LMP sadrži obavezne norme i zahtjeve radi usklađivanja sa standardima rada i radne snage na Projektu.

Pod-plan	Obim, uticaji/rizici koje treba uzeti u obzir
	Izvođač će usvojiti LMP iz priloga ESIA-e ili pripremiti i usvojiti sopstveni koji je materijalno usklađen sa ESIA LMP-om.
Plan monitoringa zaštite okoline i društva u fazi izgradnje	Praćenje aktivnosti kao što je opisano u ESIA (Poglavlje 9) i zahtjeva nacionalno zakonodavstvo.
Plan upravljanja infrastrukturom i komunalnim djelatnostima u fazi izgradnje	<p>Plan je osmišljen sa ciljem da se minimiziraju poremećaji u komunalnim uslugama infrastrukture i poboljša postojeća situacija.</p> <p>Ciljevi Plana infrastrukture i komunalnih usluga obuhvataju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Minimiziranje štete na infrastrukturnim objektima zbog građevinskih aktivnosti; ▪ Obezbjedeње da gubici infrastrukture ili usluga budu privremeni i neznatni; ▪ Obezbjedeње dostupnosti infrastrukturnih usluga lokalnoj zajednici putem alternativnih privremenih načina; i ▪ Obezbjedeње da će nova infrastruktura popraviti životne uslove u oblasti studije. <p>Plan će obuhvatiti procjenu javnih komunalnih usluga, zahtjeve za zatvaranje puteva zbog aktivnosti izgradnje/nadogradnje i mjere za minimiziranje prekida u saobraćaju, predloženi pristup Izvođača radova kako bi se minimizirali gubici infrastrukture ili usluga, pristup i aktivnosti za obavješćavanje i konsultacije sa zainteresovanim stranama, procedure monitoringa.</p>
Plan upravljanja zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu u fazi izgradnje (ISO 45001:2023)	<p>Plan je osmišljen tako da obezbijedi bezbjedno okruženje za sve građevinske radnike. To podrazumijeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sprovođenje hijerarhije kontrola – eliminacija, zamjena, inženjerske kontrole, administrativne kontrole i LZO ▪ Obezbjedeње bezbjednog(ih) i zdravog(ih) radnog(ih) mjesta ▪ Sprečavanje povreda na radu i/ili narušavanja zdravlja ▪ Proaktivno praćenje i poboljšanje OH&S performansi ▪ Eliminisanje opasnosti i minimiziranje OH&S rizika (uključujući nedostatke sistema) ▪ Korišćenje OH&S mogućnosti i baviti se rješavanjem neusaglašenosti sistema menadžmenta u vezi sa njegovim aktivnostima ▪ Ispunjavanje zakonskih i drugih zahtjeva ▪ Ostvarivanje OH&S ciljeva ▪ Integrisanje drugih aspekata zdravlja i bezbjednosti, uključujući dobrobit/blagostanje radnika ▪ Odgovornost za zdravlje i bezbjednost ▪ Identifikacija i hijerarhizacija opasnosti sa posebnim osvrtom na visokorizične građevinske radove ▪ Procedure i smjernice za bezbjedan rad (kao što su radovi visokog rizika, radovi u blizini ili na opremi visokog napona, rukovanje

Pod-plan	Obim, uticaji/rizici koje treba uzeti u obzir
	<p>opasnim materijalima, rad u zatvorenim prostorima, rad na visinama, itd.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obuka radnika ▪ Komunikacija - interna i eksterna ▪ Upravljanje dokumentima
<p>Plan reagovanja u vanrednim situacijama i upravljanje incidentima u fazi izgradnje</p>	<p>Plan je osmišljen tako da spriječi potencijalne negativne uticaje na zdravlje i bezbjednost ljudi, imovine i životnu sredinu koji bi potencijalno mogli biti posljedica izgradnje projekta. Plan obuhvata:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meteorološke pojave kao što su poplave, požari, bujične poplave, zimske oluje ▪ Druge prirodne opasnosti, kao što su zemljotres, itd. ▪ Požari i eksplozije ▪ Izlivanje hemikalija, ispuštanje otrovnih gasova ▪ Građanske nemire i nasilje na radnom mjestu ▪ Ozbiljne nesreće na radnom mjestu.
<p>Plan sprečavanja i reakcije na izlivanja u fazi izgradnje</p>	<p>Plan sadrži obim rada na sprečavanju, reagovanju i izvještavanju o izlivanju i ispuštanju nafte u životnu sredinu tokom izgradnje. To uključuje procedure za sprečavanje ispuštanja u životnu sredinu, hitne procedure, lokaciju i korišćenje setova za izlivanje, obuku.</p>
<p>Plan upravljanja biodiverzitetom u fazi izgradnje</p>	<p>Plan upravljanja biodiverzitetom u građevinarstvu ima za cilj:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Izbjegavanje/minimiziranje štetnih uticaja na biodiverzitet ▪ Zaštitu i očuvanje biodiverziteta. <p>Promovisati održivo upravljanje i korišćenje prirodnih resursa kroz usvajanje praksi koje integrišu potrebe njihovog čuvanja sa projektom.</p>
<p>Plan upravljanja kvalitetom vazduha i prašinom u fazi izgradnje</p>	<p>CAQDMP je dizajniran da se bavi emisijom prašine i zagađivača vazduha tokom izgradnje, obezbijedi usvajanje adekvatnih mjera ublažavanja zagađenja kako bi se izbjegli rizici po zdravlje radnika, zajednice i prirodnu sredinu (staništa, floru i faunu).</p>
<p>Plan upravljanja bukom i vibracijama u fazi izgradnje</p>	<p>Plan je osmišljen tako da se pozabavi uticajem buke i vibracija tokom izgradnje i obezbijedi usvajanje adekvatnih mjera ublažavanja kako bi se izbjegli negativni uticaji na zdravlje i narušavanje zdravlja radnika i zajednice, kao i uznemiravanje faune.</p>
<p>Plan upravljanja vodama u fazi izgradnje</p>	<p>Svrha plana je poboljšanje efikasnosti korišćenja voda na gradilištima kroz bolje planiranje i upravljanje vodama i podsticanje razmatranja ekoloških rizika povezanih sa građevinskim aktivnostima.</p>
<p>Plan erozije zemljišta, reinstalacije i upravljanja pejzažom u fazi izgradnje</p>	<p>Svrha ovog plana je da obezbijedi jasan okvir alata i procesa za upravljanje i usmjeravanje restauracije, erozije zemljišta i kontrole sedimenta kako bi se postiglo fizičko vraćanje svih lokacija koje su</p>

Pod-plan	Obim, uticaji/rizici koje treba uzeti u obzir
	oštećene projektom u prvobitno stanje, koliko je to moguće, po završetku izgradnje.
Plan upravljanja otpadom i otpadnim vodama u fazi izgradnje	Plan obuhvata sve aktivnosti u vezi sa proizvodnjom otpada i otpadnih voda tokom izgradnje. Cilj je minimiziranje rizika od zagađenja zbog neadekvatnog rukovanja otpadom i otpadnim vodama. Plan se odnosi na bezopasan i opasan čvrsti otpad i otpadne vode.
Plan upravljanja opasnim materijalima u fazi izgradnje	Svrha Plana upravljanja opasnim materijalima u fazi izgradnje je da se identifikuju svi opasni materijali, uključujući robu i/ili supstance, koji će se koristiti tokom izgradnje kako bi se spriječio štetan uticaj na životnu sredinu i minimizirao rizik po javno zdravlje zbog rukovanja, upotrebe, skladištenja i transporta takvih supstanci. Osnovni cilj ovog Plana je da se obezbijedi rukovanje, korišćenje, skladištenje, transport i uklanjanje opasnih materija sa lokacije na način koji minimizira uticaj na životnu sredinu, odnosno na radnike i, posebno, na okolne zajednice, osjetljive stanovnike, kopnenu faunu i vegetaciju.
Plan upravljanja saobraćajem u fazi izgradnje	Ovaj Plan upravljanja saobraćajem (TMP) utvrđuje metode i procese koje će EPC izvođač koristiti za kontrolu saobraćaja. To uključuje rad vozila angažovanih na projektu i drumski transport koji spadaju u odgovornost projekta, bilo na lokaciji ili van nje. Plan opisuje kako će se upravljati potencijalnim uticajima na transport i saobraćaj tokom izgradnje kako bi se izbjegli: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poremećaji u drumskom saobraćaju i uticaj na bezbjednost ▪ Rizici ograničenja pristupa infrastrukturi zajednice, putevima i grobljima u projektom području ▪ Rizici od oštećenja javnih lokalnih puteva ▪ Rizici po zdravlje zajednice
Plan upravljanja kamenolomom/pozajmilištem	Svrha je da se utvrdi pristup za upravljanje i ublažavanje uticaja povezanih sa vađenjem agregata potrebnih za izgradnju Projekta.
Plan upravljanja eksplozijama	Plan sadrži ključne nacionalne i EU politike, zakone i standrade u vezi sa aktivnostima miniranja, definiše uloge i odgovornosti, identifikuje i klasifikuje potencijalne rizike u fazi izgradnje, definiše očekivane oblasti eksplozija, kao i obrasce i specifičnosti, procedure miniranja (uključujući mjere zaštite životne sredine, kao i zaštitu stanovništva i bezbjednost radnika).
Plan upravljanja bezbjednošću u fazi izgradnje (sa procjenom bezbjednosnog rizika)	Plan koji predviđa mjere bezbjednosne zaštite koje će se primjenjivati u svakoj fazi građevinskog projekta. Plan obuhvata mjere kao što su uspostavljanje bezbjednog i sigurnog radnog okruženja, obezbjeđivanje odgovarajuće bezbjednosne i sigurnosne opreme, instaliranje sigurnosnih kamera i rasvjete, uspostavljanje sistema kontrole pristupa, obuku i edukaciju zaposlenih o bezbjednosnim i

Pod-plan	Obim, uticaji/rizici koje treba uzeti u obzir
	sigurnosnim protokolima i postavljanje znakova upozorenja i obavještenja.
Plan upravljanja kulturnim nasljeđem u fazi izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Upravljanje resursima kulturnog nasljeđa kroz utvrđivanje uloga i odgovornosti, procedura, metoda i programa koje zahtijeva strategija ublažavanja uticaja projekta na kulturno nasljeđe ▪ CFP-ovi su osmišljeni tako da obezbijede da se neočekivano materijalno kulturno nasljeđe koje se otkrije tokom izgradnje zabilježi i, gde je to prikladno, obnovi.
Građevinski plan upravljanja rizicima po zdravlje i bezbjednost zajednice unakrsno upućivanje na planove podrške	<p>Plan zdravlja i bezbjednosti zajednice (CHSP) opisuje kako će EPC izvođač radova i njegovi podizvođači izbjeći, minimizirati ili ublažiti potencijalne negativne efekte na lokalnu zajednicu tokom projektovanja, nabavke i izgradnje projekta. Ovaj plan takođe opisuje kako će EPC izvođač radova tražiti, podsticati i promovisati pozitivne efekte prema lokalnoj zajednici.</p> <p>Pored ovakvog pristupa prema lokalnoj zajednici, ovim planom su predviđene i akcije i mjere ublažavanja u vezi sa radom i uslovima rada. Ovi zahtjevi se dopunjuju i bliže preciziraju u svim politikama, planovima i procedurama upravljanja ljudskim resursima i radnim odnosima, a posebno u Opštim procedurama upravljanja ljudskim resursima.</p> <p>Svrha CHSP je da:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obezbijedi da Projekat bude usaglašen sa relevantnim važećim crnogorskim zakonskim i regulatornim zahtjevima ▪ Precizira mjere prevencije koje zahtijevaju Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA) i Procjena uticaja na životnu sredinu (EIA). <p>Obim SMP se primjenjuje na sve aktivnosti koje obavljaju i njegovi podizvođači tokom faza mobilizacije, projektovanja, predgradnje, izgradnje, primopredaje i demobilizacije projekta.</p>

4 ORGANIZACIONA STRUKTURA

Da bi se obezbijedila efikasnost Plana upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima, od suštinskog značaja za efikasno sprovođenje identifikovanih mjera ublažavanja i kontrole, kako tokom faze izgradnje, tako i tokom faze rada, su određeni institucionalni mehanizmi sa dobro definisanim ulogama i odgovornostima.

4.1 MONTEPUT D.O.O. - Upravljanje

MONTEPUT d.o.o. će imati krajnju odgovornost za sprovođenje odredbi ESMP-a. Ova uloga će uključivati tekuće upravljanje uticajima na životnu sredinu i društvo, kontrolu rizika HSS, praćenje učinka izvođača radova preko Konsultanta za nadzor – inženjera (koji će biti imenovan) i uz pomoć Konsultanta za podršku implementaciji (TA koji će biti imenovan), kao i razvoj mehanizama za rješavanje ekoloških i socijalnih i bezbjednosnih problema, odnosno Mehanizma za žalbe.

4.2 EPC IZVOĐAČ – Biće određen

Ovaj ESMP će sprovesti izabrani izvođač radova **inženjeringa, nabavke i izgradnje (EPC)**, koji će biti angažovan od strane **MONTEPUT d.o.o.** za projekat. Implementacija i upravljanje određenim planovima, odnosno Planom angažovanja zainteresovanih strana i Mehanizmom za žalbe, ostaće odgovornost MONTEPUT d.o.o. Kao takav, ovaj ESMP predstavlja minimalne zahtjeve za upravljanje zaštitom životne sredine, socijalnom i zdravstvenom bezbjednošću i sigurnošću. Usklađenost sa ESMP ulogama i odgovornostima, politikama, procedurama i zahtjevima biće odgovornost EPC izvođača radova kako je navedeno u odgovarajućem ESMP-u za izgradnju (CESMP). MONTEPUT će takođe obezbijediti da se aktivnosti njegovog izvođača radova inženjeringa, nabavke i izgradnje (EPC) i bilo kog podizvođača sprovode u skladu sa mjerama dobre prakse, čije će sprovođenje biti zahtijevano kroz ugovornu dokumentaciju.

Plan inženjerskog projektovanja i izgradnje: Idejni projekat, koji uključuje preliminarno rutiranje i raspored, pripremljen je za projekat kao što je detaljno opisano u prethodnom poglavlju, a očekuje se da će Detaljni projekat početi 2025. godine nakon dodjele Ugovora o projektovanju i izgradnji. MONTEPUT namjerava da započne izgradnju krajem 2025. ili početkom 2026. godine sa rokom za završetak od 60 mjeseci počev od datuma početka (plus 24 mjeseca DNP). Izvođač radova na projektovanju i izgradnji će vjerovatno biti strana kompanija ili zajedničko ulaganje stranih i domaćih kompanija. Postupak nabavke se sprovodi prema Smjernicama EBRD-a za nabavku koje su zasnovane na EBRD-ovoj Standardnoj tenderskoj dokumentaciji.

4.3 Uloge i odgovornosti izabranog EPC EHS odjeljenja

MONTEPUT će nadgledati performanse projekta koji se odnose na životnu sredinu, zdravlje, bezbjednost i društvena pitanja. Izabrani EPC izvođač radova će obezbijediti namjensko HSE odjeljenje za podršku Projektu. Odjeljenje za HSE EPC izvođača radova imaće sveukupnu odgovornost za koordinaciju aktivnosti potrebnih za upravljanje i ublažavanje uticaja na životnu sredinu i društvena pitanja, kontrolu HSS rizika, kao i za praćenje napretka predloženog ESMP-a za projekat.

Međutim, krajnja odgovornost za sprovođenje odredbi ESMP-a biće na MONTEPUT-u.

Generalno, Odeljenje za EHS EPC izvođača radova obavlja, između ostalog, sljedeće poslove:

- Obezbjeđivanje raspoloživosti resursa i odgovarajućih institucionalnih aranžmana za implementaciju ESMP.
- Priprema potrebnih dokumenata o upravljanju zaštitom životne sredine, socijalnim i zdravstvenim i bezbjednosnim pitanjima.

- Efikasna implementacija sistema upravljanja zaštitom zdravlja, bezbjednošću i sigurnošću.
- Potvrđivanje kompetentnosti i procjena dosadašnjih performansi bilo kog podizvođača angažovanog na Projektu i praćenje njihovog učinka, obezbjeđujući usaglašenost sa HSS i cjelokupnim sistemom upravljanja ES.
- Implementacija i izvještavanje u skladu sa Procedurama upravljanja radom na projektu (Priloženo ESIA)
- Prikupljanje i praćenje podataka o osoblju.
- Upravljanje zdravljem i bezbednošću na licu mjesta i van njega.
- Podizanje svjesnosti i sprovođenje bezbjednosnih programa.
- Obezbeđivanje indukcione obuke specifične za posao.
- Obezbeđivanje indukcione HS obuke za bilo koje nezaposleno lice koje pristupa gradilištu.
- Usklađenost sa regulatornim zahtjevima.
- Sprovođenje ekoloških, zdravstvenih i bezbjednosnih i sigurnosnih revizija.
- Identifikovanje nebezbednih radnji i uslova i predlaganje rješenja.
- Razvijanje bezbjednosne kulture i usaglašavanje sa politikom i zahtjevima standarda kompanije.
- Podsticati i sprovesti korišćenje LZO.
- Edukovati sve zaposlene o korišćenju LZO i bezbjednim praksama.
- Usmjeravati, koordinirati i orjentisati aktivnosti HSS-a.
- Objaviti širenje politike, ciljeva, pravila i/ili propisa.
- Izvršiti detaljnu istragu svih nesreća i pregledati preporuke kako bi se izbjegla bilo kakva ponavljanja i izvještavati u skladu sa zahtjevima izvještavanja
- Pratiti napredak u implementaciji CESMP-a.
- Razmatrati i ažurirati CESMP kako i kada je to potrebno za njegovu efikasnu implementaciju.

5 REZULTATI I ZAHTJEVI PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I DRUŠTVO

Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo sprovedena za potrebe projekta identifikovala je sve potencijalne uticaje ovog projekta na životnu sredinu i društvo na nivou Idejnog projekta. Potencijalni zdravstveni, bezbjednosni i sigurnosni rizici identifikovani su u registru rizika pripremljenom za projekat. Potrebne mjere ublažavanja za svaki od potencijalnih negativnih uticaja na životnu sredinu i društveno-ekonomskih uticaja, kao i rizika po zdravlje i bezbjednost koji mogu nastati, razmatrane su i detaljno opisane u tom dokumentu. Takođe, predložen je kompletan sistem monitoringa i revizije kako bi se očuvala socijalna i ekološka situacija u projektnoj oblasti. Ove mjere treba značajno da smanje identifikovane potencijalne uticaje na životnu sredinu i društvo. Efikasna implementacija Sistema menadžmenta životnom sredinom

I društvom (ESMS) će kontrolisati potencijalne rizike u vezi sa projektom po životnu sredinu i društvo.

6 MONITORING, REVIZIJA, DOKUMENTACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Dokumentacija je važan element povezan sa implementacijom ESMP-a. EPC izvođač radova će uspostaviti sistem dokumentacije i vođenja evidencije koji je materijalno usklađen sa ESMS-om Projekta i obuhvatiće obaveze u okviru ovog ESMP-a. Relevantno osoblje biće odgovorno za obezbjeđivanje da se ESMP dokumentacioni sistem održava, kontroliše i distribuira identifikovanom osoblju.

Izvođač radova će obezbijediti blagovremeno dostavljanje izvještaja sa dogovorenim nivoom detalja. Pored zahtjeva komercijalnog ugovora, građevinska evidencija izvođača radova i građevinski dnevnik sadržaće i druga zapažanja koja podržavaju implementaciju ESMP-a, kao što su žalbe u odnosima sa zajednicom.

6.1 Spoljno izvještavanje

Cjelokupnim eksternim izvještavanjem upravljaće MONTEPUT kao menadžer projekta u okviru svojih obaveza prema nacionalnim vladinim tijelima u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i EBRD-u u skladu sa finansijskim i projektnim ugovorom.

6.2 Interno izvještavanje

Internim izvještavanjem u vezi sa obavezama EPC izvođača u okviru ESMP-a zajednički će upravljati službenik za odnose sa zajednicom, službenik za zaštitu životne sredine i službenik za bezbjednost i zdravlje na radu. Projekat će, prema potrebi, redovno dijeliti nalaze inspekcije i revizije sa predloženim mjerama sa rukovodstvom Projekta, Odborom za implementaciju ESMP-a i zaposlenima. Da bi se održala otvorena komunikacija između zaposlenih i rukovodstva o pitanjima zdravlja, bezbjednosti, zaštite životne sredine i socijalnim pitanjima, korišćiće se sljedeći alati:

- Timski brifinzi,
- Sastanci radne grupe na licu mjesta,
- Posebne radne instrukcije.

6.3 ESMP pregled

ESMP i C-ESMP će biti periodično revidirani kako bi se obuhvatile promjene u organizaciji, dizajnu, procesu ili regulatornim zahtjevima odgovornih strana i ažuriranja sa kojima su upoznate sve odgovorne strane i zaposleni na Projektu.

6.4 Nadgledanje i revizija

Da bi se obezbijedila pravilna primjena mjera ublažavanja i održale ili poboljšale ekološke i socio-ekonomske karakteristike područja tokom faza izgradnje i rada projekta i upravljalo rizicima po zdravlje, bezbjednost i sigurnost, uspostavljen je postupak praćenja, revizije i izvještavanja. Postupak praćenja će se fokusirati na transport, buku, bezbjednost, vizuelni

uticaj, kvalitet vazduha i sve nove socio-ekonomske negativne efekte i efikasnu implementaciju sistema upravljanja HSS. Aktivnost monitoringa će pratiti primjenu mjera za ublažavanje uticaja na životnu sredinu i društvo, a rezultat aktivnosti monitoringa će se odraziti u mjesečnim izvještajima. Inspekcija i praćenje uticaja aktivnosti Projekta na životnu sredinu, društvo i zdravlje i bezbjednost će povećati efikasnost ESMP-a. Kroz proces inspekcije i revizije, MONTEPUT će obezbijediti da se ispune uslovi predviđeni različitim dozvolama.

6.5 Obuka

Projekat će sprovesti program obuke i podizanja svjesnosti o ESMP očekivanjima i obavezama Projekta. U najmanju ruku, ovo bi trebalo da bude implementirano kao početna aktivnost za sve zaposlene i podizvođače angažovane tokom faza pripreme, projektovanja, izgradnje i rada, a dalje obuke bi se sprovodile u zavisnosti od nivoa odgovornosti za implementaciju ESMP-a. Program obuke će obuhvatiti sljedeće aspekte:

- Svrha ESMP-a u odnosu na projektne aktivnosti,
- Zahtjevi planova upravljanja i praćenja,
- Razumijevanje osjetljivih ekoloških i društvenih receptora u okviru i oko projektnih oblasti, i
- Svjesnost o potencijalnim rizicima od aktivnosti Projekta.

Projekat će obezbijediti da svi zaposleni odgovorni za sprovođenje ovog ESMP-a budu kompetentni na osnovu obrazovanja, obuke i iskustva. Svom osoblju Projekta biće obezbijeđena ekološka i socijalna obuka koja odgovara njihovom djelokrugu aktivnosti i nivou odgovornosti.

6.6 NADGLEĐANJE

Da bi se pratila implementacija ESMP zahtjeva i ekoloških i društvenih obaveza tokom izgradnje biće realizovan program praćenja, preispitivanja i revizije. Vlasnik/Poslodavac projekta će biti odgovoran da obezbijedi da Izvođač radova i njegov pod-EPC izvođač radova ispunjavaju važeće nacionalne propise, kao i zahtjeve zajmodavaca. U skladu sa komercijalnim ugovorom, izvođač radova će razviti sopstveni plan monitoringa u saradnji sa Konsultantom za nadzor – Inženjerom i relevantnom projektom dokumentacijom (Studije procjene uticaja na životnu sredinu, Preduslovi nadležnih organa i ESIA). Odgovornosti i troškovi sprovođenja aktivnosti monitoringa treba da budu usklađeni sa zahtjevima Studija o procjeni uticaja na životnu sredinu.

7 TROŠKOVI IMPLEMENTACIJE ESMP-A

Priroda Projekta je takva da podrazumijeva standardne građevinske aktivnosti, sve mjere ublažavanja se odnose na dobru građevinsku praksu i biće implementirane u projekat. Stoga će povezani troškovi biti uključeni u troškove sveukupne implementacije Projekta. Potencijalni ponuđači treba da pripreme svoje ponude sa svim troškovima za sprovođenje ESMP-a, kako je transponovano u CESMP.

EPC izvođač radova će biti u obavezi da dostavi izjavu koja potvrđuje da:

- su ESMP uslovi uračunati u ponuđenu cijenu (isključujući troškove vezane za trajno sticanje zemljište i imovine),
- izvođač radova ima kvalifikovanu i iskusnu osobu u timu izvođača radova koja će biti odgovorna za zahtjeve ESMP-a za usklađenost sa propisima o zaštiti životne sredine, i
- da će se Izvođač radova i njegov pod-EPC izvođač radova pridržavati zakona Crne Gore i zahtjeva EBRD-a.

8 PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVENIM PITANJIMA

8.1 Plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima prije izgradnje i u fazi izgradnje

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
PR1 Procjena i upravljanje ekološkim i društvenim rizicima i uticajima						
1.1	Ekološka i socijalna politika	Razvoj ekološke i socijalne politike	MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Politika je na snazi i zvanično je odobrio menadžment projektanta. Svi zaposleni i EPC Izvođač su svjesni toga 	Politika uključena u ESMS
1.2	Sistem upravljanja životnom sredinom i društvom (ESMS)	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj i implementacija ESMS Obezbijediti da EPC Izvođač ima prihvatljive sisteme za upravljanje pitanjima životne sredine i društva 	MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ESMS uspostavljen i odobren od strane menadžmenta projektanta. Zahtjevi za upravljanje E&S uključeni u tendersku dokumentaciju Godišnji izvještaj o ekološkom i društvenom učinku u formatu koji odobravaju kreditori 	<ul style="list-style-type: none"> Kvartalni interni monitoring Godišnja revizija kreditora
1.3	E&S upravljački kapacitet projektanta	Obezbjeđenje kvalifikovanog osoblja EHS-a za faze izgradnje i rada Projekta kao podrška implementaciji ESAP Projekta, razvoju sistema menadžmenta i izvještavanju o EHS-u.	MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Organizaciona struktura Projektne kompanije ima ESHS stručnjaka, službenika za vezu sa zajednicom, HR specijalistu u odboru 	Organizaciona struktura u ESMS
1.4	Upravljanje procedurom promjene	Izvođač radova EPC će uspostaviti Upravljanje procedurom promjene za završetak projekta, sve promjene projekta potrebne tokom izgradnje ili druge izmjene tokom izgradnje, uključujući i svako dodatno zemljište koje se zahtijeva van eksproprijacionog koridora. Kada je to relevantno, to će uključivati metodologiju za procjenu i identifikaciju svih dodatnih mjera ublažavanja koje su potrebne za upravljanje uticajima E&S i obezbjeđivanje kontinuirane usklađenosti sa zahtjevima Projekta.	Implementacija – Izvođač radova Odobrenje – Nadzorni inženjer	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Primjena procedura Pripremljen izvještaj o promjeni dizajna i procjena preduzetih promjena 	<ul style="list-style-type: none"> Nadzorni inženjer O svim značajnijim promjenama dizajna biće obaviješten EBRD
1.5	Standardi i razmatranja projekta	Tokom izrade projektne dokumentacije, MONTEPUT će obezbijediti da projekat autoputa, svih objekata, pratećih objekata i elektromašinskih instalacija budu u skladu sa važećim nacionalnim i EU projektnim standardima.	EPC Izvođač/projektanti	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Dizajn je u skladu sa nacionalnim standardima dizajna, uslovima lokacije, EU i nacionalnim standardima Efekte E&S ispunjavaju nacionalna i zakonodavna ograničenja EU. 	<ul style="list-style-type: none"> Nadzorni inženjer za provjeru projekta i izvještavanje PIU
1.6	Projektovanje pristupnih puteva	Izvođač radova planira nove pristupne saobraćajnice ili preuređenje postojećih saobraćajnica uz razmatranja kako bi se uticaji sveli na najmanju moguću mjeru, uzimajući u obzir zahtjeve uslova lokacije.	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Projektovanje pristupnih puteva u skladu je sa zahtjevima uslova lokacije uz razmatranje minimiziranja pristupa 	<ul style="list-style-type: none"> Nadzorni inženjer za provjeru projekta i izvještavanje PIU
1.7	Izrada Plana upravljanja zaštitom životne sredine i društvenim pitanjima u fazi izgradnje (CESMP)	Izvođač radova EPC će razraditi ESMP za pripremu CEMP-a i dostaviti ga Nadzornom inženjeru i MONTEPUT-u na odobrenje prije početka radova. CESMP će obuhvatiti upravljanje procedurom promjene koja je uspostavljena tokom izrade Detaljnog projekta. Izvođač radova EPC će obezbijediti da se mobilišu adekvatni resursi za sprovođenje CESMP-a, uključujući i informacije iz bilo kojih specijalizovanih resursa neophodnih za efikasno planiranje i sprovođenje mjera. CESMP će sadržati relevantne podplanove (vidi tačku 1.8 u nastavku). Izvođač radova će takođe biti u obavezi da sprovede relevantne odredbe LARF i LARP odnosno SEP, što će se odraziti i na CESMP.	Priprema i implementacija – Odobrenje EPC izvođača – Nadzorni inženjer i MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> CESMP razvijen i odobren od strane nadzornog inženjera 	<ul style="list-style-type: none"> Izvođač radova i nadzorni inženjer treba da pripremaju mjesečne izvještaje za MONTEPUT o stanju performansi CESMP-a koji obavještavaju EBRD o zahtjevima za izvještavanje
1.8	Izrada podplanova CESMP-	U okviru CESMP-a, Izvođač radova će pripremiti sljedeće	<ul style="list-style-type: none"> Priprema i 	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Podplanovi izrađeni i odobreni u okviru 	<ul style="list-style-type: none"> Nadzorni inženjer da priprema

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
	a	<p>podplanove:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Plan upravljanja životnom sredinom i društvom, uključujući monitoring lokacija, učestalost i standardne radne procedure; ii. Plan upravljanja zdravljem I bezbjednošću na poslu; iii. Plan upravljanja vanrednim situacijama i incidentima; iv. Plan upravljanja infrastrukturom i komunalnim djelatnostima; v. Plan sprečavanja i odgovora na izlivanja; vi. Plan upravljanja kvalitetom vode; vii. Plan upravljanja erozijom zemljišta, rekultivacijom i pejzažom; viii. Plan upravljanja otpadom; ix. Plan upravljanja otpadnim vodama; x. Plan upravljanja opasnim materijalima; xi. Graševinski plan upravljanja zdravljem I bezbjednošću zajednice upućivanjem na planove podrške; xii. Plan upravljanja saobraćajem; xiii. Plan upravljanja bezbjednošću (podržan procjenom rizika bezbjednosti); xiv. Plan upravljanja smještajem radnika; xv. Plan upravljanja radnom snagom; xvi. Plan upravljanja eksplozijama; xvii. Plan angažovanja zainteresovanih strana; xviii. Plan upravljanja kulturnim nasljeđem; xix. Plan upravljanja kamenolomom/pozajmilištima. 	<p>implementacija – Izvođač radova</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Odobrenje – nadzorni inženjer 		<p>CESM-a izvođača radova</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj nepoštovanja/odstupanja od odredbi planova ▪ Broj žalbi u vezi sa pitanjima koja pokrivaju postrojenja 	<p>mjesečne izvještaje za MONTEPUT o stanju performansi podplanova CESMP-a koji obavještavaju EBRD o zahtjevima za izvještavanje</p>
PR2: Rad i uslovi rada						
2.1	<p>Uslovi rada u fazi izgradnje/ Uslovi zaposlenja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usvojiti Plan upravljanja radnom snagom (LMP) u skladu sa LMP (2024) dijelom ESIA ▪ Pripremiti Kodeks ponašanja radnika (CoC), uključujući ovaj zahtjev u tendersku dokumentaciju i ugovorne obaveze za EPC izvođača radova koji su materijalno u skladu sa CoC-om navedenim u LMP-u ▪ Urediti da se individualni ugovori o radu obezbijede svim radnicima, migrantima ili lokalnim stanovnicima u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom. Ažurirati ugovore kada dođe do materijalnih promjena. ▪ Mehanizam za žalbe radnika ▪ Tokom faze izgradnje, planovi i procedure izvođača uključuju zahtjeve za uvođenje i obuku o očekivanim ponašanjima i disciplinskim postupcima (uključujući postupke otkaza za neprihvatljivo ponašanje). ▪ U slučaju potrebnog kolektivnog otkaza (što je malo vjerovatno, ali će prelazak sa izgradnje na operaciju izazvati promjene u zapošljavanju), izvođač radova će izraditi Plan povlačenja kako bi ublažio negativne efekte gubitka radnih mjesta na dotične radnike. Povlačenje radnika će biti sprovedeno u skladu sa nacionalnim zakonom i najboljom međunarodnom praksom i obuhvatiće pružanje vještina kako bi se pojedincima 	<p>EPC Izvođač i bilo koji podizvođač</p>	<p>Uključeno u ugovor</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dokumentovana HR politika. ▪ Odredbe za sprovođenje politike ljudskih resursa projekta uključene u tendersku dokumentaciju i ugovore sa EPC izvođačem i bilo kojim pod-EPC izvođačem. ▪ Zahtjev Kodeksa ponašanja radnika uključen u tendersku dokumentaciju ▪ Potpisuju se individualni ugovori o radu sa svakim radnikom. ▪ Dopuna pojedinačnih ugovora o radu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Konačno odobrenje tenderske dokumentacije ▪ Kvartalna radna revizija Ugovarača (uključujući sve pod-EPC izvođače radova) ▪ Praćenje evidencije pritužbi na rad EPC izvođača i bilo kog pod-EPC izvođača ▪ Praćenje procesa povlačenja u okviru EPC organizacije izvođača (ukoliko dođe do kolektivnog otpuštanja radnika uključenih u Projekat).

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		omogućilo da obezbijede alternativno zapošljavanje. Treba pratiti efikasnost svih povlačenja, uključujući pravovremeno rješavanje žalbi vezanih za povlačenje.				
2.2	Uslovi rada u fazi izgradnje/Smještaj radnika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razviti detaljan plan upravljanja smještajem radnika u slučaju da je smještaj obezbijeđen od strane EPC izvođača radova materijalno usaglašen sa smještajem radnika: procesi i standardi, smjernice IFC-a i EBRD-a (2009) ▪ Projektovanje smještajnog kampa će obuhvatiti mjere za upravljanje kampom kako bi se obezbijedilo poštovanje međunarodnih standarda za obezbjeđivanje sigurnog okruženja koje je čisto i sanitarno adekvatno. Mjere će uključivati: <ul style="list-style-type: none"> - upravljanje otpadom - obezbjeđivanje pitke vode, - odredbe o minimalnoj količini prostora za svakog radnika - praonice veša - objekte za kuvanje (poseban prostor za strano osoblje, ako je potrebno) ▪ obezbjeđenje prve pomoći i medicinskih ustanova ▪ obezbjeđivanje grijanja, hlađenja i pristupa internetu ▪ obezbjeđivanje rekreativnih objekata ▪ Nacionalni zahtjevi i dozvole (npr. životna sredina, vodosnabdijevanje, ispuštanje otpadnih voda, struja, pristupni putevi, itd.). 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan upravljanja smještaja radnika izrađen od strane EPC izvođača radova i odobren od strane inženjera i MONTEPUT-a 	Mjesečna revizija tokom izgradnje
2.3	Priliv radnika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kodeks ponašanja za sve radnike da bude pripremljen i uključen u ugovor o radu. Ovo bi trebalo da obuhvati norme koje se odnose na interakciju sa lokalnom zajednicom, kao i očekivanja u vezi sa profesionalnim ponašanjem ▪ Obuka o kulturnoj svjesnosti za radnike; 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pripremljen Kodeks ponašanja i saopšten svim zaposlenima u EPC izvođaču radova ▪ Nema aktivnosti za podizanje svjesnosti ▪ Bez pritužbi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvartalna revizija i evidencija o praćenju ▪ Podaci o aktivnostima podizanja svjesnosti ▪ Podaci o medicinskim pregledima ▪ Evidencija žalbi
2.4	OHS rizici tokom izgradnje uopšteno	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obezbjeđuje se integritet struktura na radnom mjestu ▪ Radnim mjestom treba upravljati kako bi se obezbijedilo da su uključeni teški vremenski uslovi ▪ Implementacija crnogorskih zakona i podzakonskih akata u oblasti zdravstva i zdravlja na radu ▪ Implementacija odgovarajućeg sistema upravljanja HSS-om prije početka izgradnje/operativnih faza (kako je opisano u HSS planu) 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usvojeni planovi za OHS ▪ Izveštavanje o zabilježenim povredama i bolestima 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjesečno
2.5	Obuka o OHS-u	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pripremiti Plan obuke za osoblje i radnike na Projektu detaljno opisujući programe obuke o zdravlju i radnim rizicima Projekta, uključujući: <ul style="list-style-type: none"> - Važeće odredbe i procedure HR politike, - Mehanizme pritužbi na nivou projekta i radnika, - Kodeks ponašanja radnika u fazi izgradnje, sa naglaskom na odredbe koje su namijenjene borbi 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usvojen plan obuke 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjesečno

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>protiv rodno zasnovanog nasilja i uznemiravanja,</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdravstvene i bezbjednosne preporuke u vezi sa toksičnom, otrovnom ili na drugi način opasnom florom i faunom, - pisane hitne procedure za rješavanje slučajeva traume ili ozbiljne bolesti na udaljenoj lokaciji do tačke u kojoj se briga o pacijentu može voditi u odgovarajućoj medicinskoj ustanovi, - treba usvojiti odredbe da se svim novim zaposlenima obezbijedi OHS orijentaciona obuka kako bi se osiguralo da su upoznati sa osnovnim pravilima rada na lokaciji i ličnom zaštitom i sprečavanjem povreda zaposlenih kolega, - Obuka treba da obuhvati osnovnu svjesnost o opasnostima, opasnostima specifičnim za lokaciju, bezbjednim radnim praksama i hitnim procedurama za požar, evakuaciju i prirodne katastrofe, prema potrebi. Bilo koja opasnost specifična za lokaciju ili kodiranje koja u upotrebi treba detaljno revidirati kao dio orijentacione obuke - Ako posjetioci lokacije mogu imati pristup područjima gdje mogu biti prisutni opasni uslovi ili supstance, treba uspostaviti program orijentacije i kontrole posjetilaca kako bi se obezbijedilo da posjetioci ne ulaze u opasna područja bez pratnje, - Poslodavac treba da obezbijedi da radnici i izvođači, prije početka novih poslova, dobiju adekvatnu obuku i informacije koje im omogućavaju da razumiju opasnosti na radu i da zaštite svoje zdravlje od opasnih faktora okoline koji mogu biti prisutni, - U vidu kratke prezentaciju redovno će se razmatrati alati koji pokrivaju jedinstven aspekt zaštite životne sredine, zdravlja ili bezbjednosti koji se primjenjuje na Projekat ili fazu izgradnje. <p>U skladu sa ulogama i odgovornostima definisanim Planom pripremljenosti i reagovanja u vanrednim situacijama u fazi izgradnje, EPC izvođač radova je dužan da obezbijedi obuku zaposlenih za reagovanje u vanrednim situacijama, prije početka faze izgradnje. U slučaju i nakon vanredne situacije, EPC Izvođač je dužan da ponovi obuku kako bi ažurirao primjenjive prakse i po potrebi ih unaprijedio.</p> <p>Obuku ažuriranja EPC izvođač organizovaće periodično kako bi se obezbijedilo da su svi radnici upoznati sa najboljim praksama na lokaciji.</p>				
2.6	Plan bezbjednosti i zdravlja na radu u fazi izgradnjekao dio ESMS i Plana upravljanja rizicima po zdravlje i bezbjednost zajednice u fazi izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izrada i sprovođenje Plana zaštite zdravlja, bezbjednosti i sigurnosti koji utvrđuje mjere za upravljanje rizicima po zdravlje i bezbjednost na radu i Plan upravljanja rizicima po zdravlje i bezbjednost zajednice u fazi izgradnje, upoređujući sljedeće podplanove CESMP-a: <ul style="list-style-type: none"> - Plan kvaliteta vazduha i upravljanja prašinom u fazi 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan zaštite zdravlja, bezbjednosti i sigurnosti u fazi izgradnje izrađen i odobren od strane inženjera ▪ Broj pritužbi zajednice i radnika pokrenutih tokom faze izgradnje ▪ Broj povreda radnika 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC izvođač radova i inženjer će pregledati zdravstvene rizike i ažurirati ih kao odgovor na promjene. ▪ Nadzorni inženjer da pripremi mjesečne izvještaje o napretku

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>izgradnje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plan upravljanja bukom i vibracijama u fazi izgradnje - Plan upravljanja vodama i zemljištem u fazi izgradnje - Plan upravljanja otpadom u fazi izgradnje - Plan upravljanja saobraćajem u fazi izgradnje - Plan pripremljenosti i reagovanja u vanrednim situacijama u fazi izgradnje <p>U okviru Plana će biti utvrđene mjere za sprečavanje neovlašćenog pristupa gradilištima, građevinskim kompleksima i smještaju građevinskih radnika.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizovati redovne razgovore o alatkama fokusirajući se na jedinstveno pitanje o životnoj sredini, zdravlju ili bezbjednosti koje se primjenjuje na trenutne aktivnosti na lokaciji ili u fazi izgradnje. ▪ Preduzeti sve neophodne mjere predostrožnosti za održavanje bezbjednosti građevinskih aktivnosti, građevinskih postrojenja, građevinskih objekata, građevinske radne snage i lokalnih zajednica. To uključuje obezbjeđivanje odgovarajućeg osvjjetljenja, obezbjeđivanje odgovarajuće sigurnosne signalizacije i barijera i uspostavljanje odjeljenja za prvu pomoć za upravljanje nesrećama na radnom mjestu. ▪ Utvrditi mjere za upravljanje potencijalnim opasnostima po zdravlje i bezbjednost na radu, uključujući, ali ne ograničavajući se na: <ul style="list-style-type: none"> - Rad u blizini postojećih operativnih puteva i živog saobraćaja; - Izlaganje hemikalijama; - Opasnosti od zavarivanja; - Iskopavanja; - Skučeni prostori; - Klizišta; - Prašina, buka, opasnosti od pada; - Saobraćajne nezgode; - Podizanje teških materijala; - Ergonomske opasnosti tokom izgradnje; - Opasnosti od eksplozije; - Opasnosti po životnu sredinu (zmije, insekti, ose, pčele, itd.); - Električni radovi, - Tunelski radovi. ▪ Obezbijedite medicinske ustanove na licu mjesta. Takođe identifikovati medicinske ustanove u lokalnom području koje mogu biti potrebne za ozbiljnije incidente i kako im pristupiti, kada je to potrebno. Ova odredba će biti unaprijed dogovorena sa ovim ustanovama. Biće organizovani redovni zdravstveni pregledi građevinskih radnika. 				<ul style="list-style-type: none"> ▪ Redovni AERS dostavljen EBRD-u

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
2.7	OHS razmatranja u podzemnim radovima - tuneliranje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razviti plan upravljanja miniranjem prije građevinskih radova kako bi se eliminisale opasnosti i smanjili potencijalni negativni uticaji. Plan upravljanja miniranjem treba da: <ul style="list-style-type: none"> - Utvrđuje ključne nacionalne i EU politike, zakone i standarde vezane za aktivnosti miniranja; - Definiše uloge i odgovornosti; - Identifikuje i klasifikuje potencijalni rizik u fazi izgradnje; - Definiše očekivano područje miniranja, kao i obrasce miniranja i specifikacije; - Definiše postupak miniranja (uključujući mjere zaštite životne sredine, kao i zaštitu stanovništva i bezbjednost radnika); - Definiše proceduru revizije i izvještavanja; - Definiše održavanje i kontrolu ovog plana. ▪ Svi zaposleni koji su uključeni u izgradnju podzemnih objekata moraju biti obučeni da prepoznaju i reaguju na opasnosti povezane sa ovom vrstom posla. Sljedeće teme treba da budu dio programa obuke zaposlenih u podzemnoj gradnji: <ul style="list-style-type: none"> - Nadgledanje i ventilacija vazduha - Osvjetljenje - Komunikacije - Kontrola poplava - Lična zaštitna oprema - Procedure za vanredne događaje, uključujući planove evakuacije - Procedure prijavljivanja/odjavljivanja - Eksplozivi - Prevencija i zaštita od požara - Mehanička oprema ▪ Svaki put kada se prijavi opasno stanje, sve predstojeće smjene moraju biti obaviještene o pojavama ili uslovima koji su uticali ili bi mogli uticati na njihovu bezbjednost. Primjeri ove vrste situacije uključuju kvarove opreme, klizišta zemlje ili kamenja, poplave, požare, eksplozije ili ispuštanje gasa. ▪ Treba uspostaviti proceduru prijavljivanja/odjavljivanja kako bi se obezbijedilo da nadzemno osoblje vodi tačnu evidenciju o broju osoba pod zemljom i da spriječi neovlašćene osobe da dobiju pristup lokaciji ▪ Otvori za portale i pristupna područja moraju biti zaštićeni oblogama, ogradama, nosećim zidovima, mlaznim betoniranjem ili ekvivalentnom zaštitom kako bi se obezbijedilo da zaposleni i oprema imaju sigurna sredstva za pristup ovim područjima. ▪ Okna i bunari dublji od 5 stopa (1,53 m) u koje ulaze 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razvijen plan upravljanja miniranjem ▪ Usvojen plan obuke za tunelske radove ▪ Sprovedene obuke ▪ Broj osoblja koje je prošlo obuku ▪ evidencija 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inženjer dnevno

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>zaposleni moraju biti podržani čeličnim kućištem, betonskim cijevima, drvetom, čvrstom stijenom ili drugim pogodnim materijalom.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Otvoreni plamen i požari su zabranjeni u podzemnim građevinskim prostorijama, osim u slučajevima kada je dozvoljeno zavarivanje, sječenje ili druge operacije tople obrade. Pušenje je zabranjeno, osim ako u prostoru nema opasnosti od požara i 10 eksplozija. Signalizacija koja zabranjuje pušenje i otvoreni plamen treba da bude postavljena u cijelom radnom prostoru. Sredstva za gašenje požara moraju biti dostupna na glavi i repnim koturovima podzemnih trakastih transportera. ▪ Benzin ne smije biti pod zemljom ni u jednom trenutku ni u koju svrhu zbog svojih isparljivih svojstava, dok se nafta, mast i dizel gorivo uskladišteni pod zemljom moraju čuvati u čvrsto zatvorenim kontejnerima u vatrootpornim područjima ▪ Svjež vazduh mora da se unese u sva podzemna radna područja u dovoljnim količinama kako bi se spriječilo bilo kakvo opasno ili štetno nakupljanje prašine, isparenja, magle, pare ili gasova. ▪ Odrediti "kompetentnu osobu" za vršenje monitoringa vazduha. Nadležna osoba zadužena za monitoring vazduha mora da testira sadržaj kiseonika prije testiranja na zagađivače vazduha. Nadležna osoba takođe mora testirati sve podzemne radne prostore na metan i druge zapaljive gasove kako bi utvrdila da li se operacija mora klasifikovati kao potencijalno gasna ili gasna. ▪ Evidencija o svim testovima kvaliteta vazduha mora se voditi iznad zemlje na lokaciji i biti dostupna na zahtjev ▪ Držite evidenciju miniranja ▪ Obuka za miniranje ▪ Angažovati sertifikovano i kvalifikovano osoblje na miniranju ▪ Usvojiti procedure za neuspješno miniranje (opaljenje) 				
PR3: Efikasnost resursa i prevencija i kontrola zagađenja						
3.1	<p>Zemljište, podzemne vode i erozija / Uticaji tokom izgradnje – Uništavanje površinskog tla – Kontaminacija – Erozija</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima (CESMP) i relevantni podplanovi: <ul style="list-style-type: none"> - Plan upravljanja vodama u fazi izgradnje - Plan upravljanja erozijom zemljišta, reinstalacijom i pejzažom u fazi izgradnje - Plan upravljanja otpadom i otpadnim vodama u fazi izgradnje - Plan reagovanja u vanrednim situacijama i upravljanje incidentima u fazi izgradnje - Plan sprečavanja i reagovanja na izlivanja u fazi izgradnje 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CESMP i podplanovi izrađeni od strane izvođača radova i odobreni od strane nadzornog inženjera 	Izveštavanje prema CEMP-u
3.2	<p>Kvalitet vazduha / Emisija prašine tokom izgradnje</p>	<p>Razviti plan za kvalitet vazduha i upravljanje prašinom, uključujući mjere ublažavanja kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograde oko gradilišta kako bi se smanjilo širenje prašine; 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ambijentalne koncentracije PM (CO, SO₂, NO_x, benzen, PM) - Poređenje sa graničnim vrijednostima utvrđenim zakonskim 	Redovna mjerenja tokom perioda izgradnje (prema Planu zaštite životne sredine)

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Držanje pristupa i gradilišta vlažnim kako bi se smanjilo stvaranje prašine. Prskanje vode tokom bušenja i aktivnosti iskopavanja. ▪ Aktivnosti koje stvaraju prašinu usporiti (ili zaustaviti) u danima jakog vjetrova. ▪ U vjetrovitim i suvim uslovima, navlažiti nagomilanu zemlju kako bi se spriječilo podizanje čestica prašine. ▪ Navlažiti zemlju prilikom utovara i istovara agregata u kamione. ▪ Kamionske dampere koji nose šut ili druge prašnjave materijale prekriti ceradama. 			<p>propisima</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bez prekoračenja 	i socijalnog monitoringa ESIA)
3.3	Kvalitet vazduha / Zagađenje vazduha zbog građevinske opreme i vozila	<p>Razviti plan upravljanja saobraćajem i plan upravljanja kvalitetom vazduha i prašinom u fazi izgradnje. Primijeniti mjere ublažavanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pravilno održavati vozila i građevinske mašine u skladu sa relevantnim standardima emisije. ▪ Nema nepotrebnog praznog hoda građevinskih vozila na gradilištima. ▪ Optimizovati saobraćaj kamiona na gradilištu. ▪ Kamionske rute planirati na odgovarajući način kako bi se izbjegao špic saobraćaja ili rute sa gustim saobraćajem. 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ambijentalne koncentracije zagađujućih materija u vazduhu (CO, SO₂, NO_x, benzen, PM) – Poređenje sa graničnim vrijednostima utvrđenim zakonodavstvom ▪ Bez prekoračenja 	Redovna mjerenja tokom perioda izgradnje (prema Planu zaštite životne sredine i socijalnog monitoringa ESIA)
3.4	Buka i vibracije/Povećan nivo buke zbog opreme i operacija u fazi izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razviti i usvojiti Plan upravljanja bukom i vibracijama u fazi izgradnje. ▪ Usvojiti mjere ublažavanja kao što su: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobro održavanje vozila i mašina ▪ Gdje god je moguće usaglašenost građevinske opreme sa zahtjevima Direktive EU 2000/14/EC o emisiji buke u životnu sredinu od strane opreme za upotrebu na otvorenom prostoru. ▪ Sva oprema mora imati CE oznaku i oznaku garantovanog nivoa zvučne snage i mora biti praćena EC deklaracijom o usaglašenosti; ▪ Građevinski radovi uglavnom ne bi trebalo da budu dozvoljeni tokom noći. U slučaju izvođenja bučnih radova noću ili u periodu dužem od jednog dana na datoj lokaciji, oko radnog prostora postavljaju se privremene barijere za buku; ▪ Lokacija bučne opreme se bira koliko god je moguće dalje od osjetljivih receptora. Kada su u blizini osjetljivih receptora, građevinski radovi se planiraju i obezbjeđuju neophodnim resursima kako bi vrijeme izlaganja bilo što kraće; ▪ Za distribuciju teške opreme za buku duž rute slijedi se dobra praksa upravljanja kako bi se izbjegli kumulativni efekti buke. 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<p>L_{dan}, L_{veče} i L_{noć}</p> <p>Poređenje sa graničnim vrijednostima koje predviđaju propisi Bez žalbi</p>	<p>Redovna mjerenja tokom perioda izgradnje (prema Planu za zaštitu životne sredine i socijalno praćenje ESIA)</p> <p>Evidencija žalbi</p>
3.5	Površinske vode / Kontaminacija površinskih voda tokom izgradnje usljed oticanja padavina, curenja i izlivanja iz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izgradnja mostova u vodotokovima će se vršiti tokom sušne sezone ▪ Odvodnjavanje za izgradnju mostova i propusta ne bi trebalo da rezultira ulaskom mutne vode u prirodne vodotokove. 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	Usklađenost sa odredbama nacionalnog zakonodavstva	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Evidencija monitoringa (prema Planu zaštite životne sredine i socijalnog monitoringa ESIA)

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
	skladišta mašina i materijala, odlaganje otpada	<ul style="list-style-type: none"> Čestice suspendovane u vodi koja se pumpa u prirodne vodotokove ne prelaze odgovarajući standard kvaliteta vode. Neće biti dozvoljeno zauzimanje dna potoka ili obala rijeka, osim ako ne postoji alternativa za izvođenje građevinskih radova. Bez ispuštanja komunalnih otpadnih voda u prirodne vodotokove bez prethodnog adekvatnog tretmana. 				
3.6	Klimatske promjene – GHG emisije Emisije GHG zbog građevinske opreme i vozila	<ul style="list-style-type: none"> Pravilno održavanje vozila i građevinskih mašina - usaglašenost sa relevantnim standardima emisije. Na gradilištima nije dozvoljen bespotreban prazan hod građevinskih vozila. Optimizacija građevinskog kamionskog saobraćaja. Planiranje kamionskih ruta kako bi se izbjegli sati saobraćajnog špica ili rute sa velikim prometom. Upotreba električne opreme gdje je to moguće 	Izvođač radova	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Potrošnja goriva 	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija potrošnje goriva Evidencija o održavanju
3.7	Klimatske promjene – ranjivost i adaptacija	<ul style="list-style-type: none"> Razviti plan reagovanja u ekstremnim vremenskim situacijama (kao dio plana reagovanja u vanrednim situacijama) 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Bez incidenata 	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija
3.8	Otpad Generisanje otpada tokom izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Zabrana odlaganja bilo kakvog otpada u životnu sredinu Segregacija otpada sa prioritetoj ponovne upotrebe/reciklaže otpada Adekvatno upravljanje građevinskim i otpadom od rušenja Adekvatno upravljanje opasnim otpadom Izvođač radova priprema Plan upravljanja otpadom 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Plan upravljanja otpadom izvođača radova izrađen i odobren od strane projektanta Količine otpada po vrsti Ugovorni aranžmani sa sakupljačima otpada 	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija količina otpada Ovlašćenja za odlaganje otpada
3.9	Otpadne vode Proizvodnja otpadnih voda tokom izgradnje	Sanitarni objekti obezbijeđeni radnicima	Izvođač radova	U okviru troškova izgradnje	Klauzule u tenderskoj dokumentaciji	<ul style="list-style-type: none"> Kvartalna revizija i praćenje evidencije.
PR 4: Zdravlje, bezbjednost i sigurnost						
4.1	Zdravstveni i bezbjednosni rizici zajednice tokom izgradnje	Razviti i implementirati Plan zaštite zdravlja i bezbjednosti u zajednici, uključujući listu opasnosti, mjere kontrole bezbjednosti u zajednici u blizini gradilišta, bezbjednost na putevima, bezbjednost od požara i miniranja, sigurnosne znakove, hitne procedure itd.	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	Odobren i objavljen Plan bezbjednosti i zdravlja u zajednici.	<ul style="list-style-type: none"> Kvartalna revizija i praćenje evidencije.
4.2	Plan upravljanja saobraćajem na gradilištu	<ul style="list-style-type: none"> Izvođač radova će pripremiti Plan upravljanja saobraćajem na gradilištu da obezbijedi da se svi građevinski radovi, logistika i kretanje putnika planiraju bezbjedno i na način koji minimizira zagušenja, rizike po bezbjednost saobraćaja na putevima, ometanja svih učesnika u saobraćaju i lokalnog pristupa. Plan će sadržati mjere za ublažavanje radi kontrole logistike građevinskog saobraćaja, uključujući kriterijume obezbjeđenja da izvođač radova izabere odgovarajuće pristupne i građevinske pristupne rute za saobraćaj na gradilištu. Izvođač će: Obezbijediti pristup svim infrastrukturnim objektima, putevima i grobljima u projektnom području – u slučaju bilo kakvih neizbježnih privremenih ograničenja pristupa, izvođač radova će unaprijed obavijestiti opštine Kolašin i Andrijevića o početku radova; 	<ul style="list-style-type: none"> Implementacija – EPC Izvođač Povezivanje sa pogođenim zajednicama – Izvođač radova Odobrenje – PIU / Nadzorni inženjer i nadležni organi prema crnogorskim zakonima 	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Plan odobren od strane nadzornog inženjera i nadležnih organa Plan sprovodi izvođač radova Broj saobraćajnih nezgoda Broj oštećenih i popravljenih lokalnih puteva 	<ul style="list-style-type: none"> Inženjer nadzora da pripremi mjesečne izvještaje o napretku, koje potpisuje PIU

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordinirati sa opštinama Kolašin i Andrijevića i lokalnim zajednicama razvoj i lokaciju privremenih pristupnih saobraćajnica i trasa, uključujući i one koje će koristiti građevinska vozila; ▪ Ograničiti radove na putnoj mreži da ne zauzimaju više od jedne trake, čime se uvijek omogućava jednosmjerni saobraćaj, gdje je to izvodljivo; ▪ Vremenski raspored kretanja velikih vozila treba da izbjegne saobraćajni špic na lokalnoj putnoj mreži; ▪ Objaviti raspored kretanja velikih građevinskih vozila, posebno bilo kakvih širokih ili dugih tereta koji mogu zahtijevati dodatni prostor na putu; ▪ Obezbijediti privremeni pristup putevima oko građevinskih područja, gde je to potrebno; ▪ Ako je potreban privremeni pristup putevima, biće obezbijedene barikade kako bi se spriječio pristup područjima u kojima se odvijaju građevinske aktivnosti; ▪ Obezbijediti osvijetljene i neosvijetljene signale i zaštitne ograde; ▪ Odmah očistiti sve javne puteve i površine u slučaju kontaminacije/izlivanja od strane izvođača radova ili podizvođača; ▪ Obezbijediti da se svi javni putevi koji se koriste za Projekat očiste, uklanjanjem svih ostataka nastalih kretanjem vozila i materijala za Projekat; ▪ Ograničiti brzinu na javnim putevima i gradilištu ▪ Blagovremeno otkloniti štetu koju su građevinska vozila načinila na javnim putevima; i ▪ Redovno vršiti održavanje građevinskih vozila i izbjegavati nepotrebno korišćenje vozila 				
4.3	Plan upravljanja zatvaranjem puteva, dio Plana upravljanja saobraćajem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kada dođe do miniranja u krugu od 500 m od javnog puta, implementirati plan upravljanja zatvaranjem puteva 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC Izvođač ▪ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj zatvaranja puteva od značaja za miniranje u okviru 500 m od javnih puteva 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inženjer tokom svakog miniranja
4.4	Javno zdravlje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan upravljanja saobraćajem (TMP) i Izjave o načinu izgradnje obuhvataju sve dogovorene mjere za ublažavanje buke i vibracija. ▪ Planiranje saobraćajnih pravaca, uključujući privremene pristupne puteve, puteve za prevoz i gradilišta, treba uraditi tako da što je više moguće izbjegnju naseljena područja i osjetljivi receptori i sela. ▪ Projektom treba razmotriti izgradnju nove pristupne saobraćajnice umjesto korišćenja postojeće putne mreže. ▪ Kako izgradnja projekta napreduje, biće identifikovane prije izgradnje zgrade koje mogu biti potencijalno pogođene, uključujući procjenu da li su zgrade osjetljive na noćne smetnje. • Za transport građevinskog materijala i opreme, gdje god je to moguće, koristiće se trasa autoputa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC Izvođač ▪ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rezultati praćenja buke ▪ TMP je usvojen ▪ Izjava o metodu je odobrena ▪ Upozorenja/kazne izdate od strane javnih vlasti ▪ Evidencija žalbi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inženjer

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<ul style="list-style-type: none"> • Unutrašnje rute će biti dobro osmišljene i održavane, a strme gradijente treba izbegavati gdje god je to moguće. • Prazna vozila neće imati labave lance ili druge djelove za "generisanje buke" na platformi za utovar. • Tokom istovara, materijali će padati sa odgovarajuće visine kako bi se izbeglo ometanje okolnih receptora buke ili kako bi se buka sa lokacije svela na minimum. • Sva građevinska oprema i vozila biće redovno provjeravana i održavana. Ovo bi naročito trebalo da podrazumijeva redovnu kontrolu opreme na dizel pogon i, ako je potrebno, zamjenu usisnih i izduvnih prigušivača. Svaka promjena karakteristika emisije buke opreme treba da posluži kao okidač za njeno povlačenje radi održavanja. • Položaj svih pomoćnih postrojenja (npr. generatora, kompresora) treba da bude određen tako da izazove minimalne smetnje bukom. • U slučaju prekoračenja buke, prigušivači ili akustična kućišta na mašinama, kao i prenosive zvučne barijere oko stacionarne opreme, treba da budu instalirani tamo gdje je to moguće. • Ograničenje brzine od 20 km/h primjenjivaće se na neasfaltiranim putevima kako bi se smanjila buka i vibracije, ograničilo stvaranje fugalne prašine, smanjila emisija i smanjio rizik od nesreća (vozila, pješaci, biciklisti i fauna). • Prekoračenja brzine biće prijavljena administraciji lokacije i obrađena u skladu sa H&S Planom upravljanja. • Dodatna obuka vozača, privremena ograničenja brzine, poboljšano praćenje vožnje itd., biće obezbijeđeni po potrebi ili na zahtjev. • Kretanje građevinskog saobraćaja kroz osjetljiva područja receptorske zajednice biće spriječeno ili ograničeno, gdje god je to moguće. Ako se to ne može izbjeći, primijenit će se dodatne mjere definisane u Planu upravljanja saobraćajem (TMP), kao što su sporija pravila vožnje, ograničenja fizičke brzine). • Mjere za ublažavanje buke koje se posebno odnose na opremu i saobraćaj vozila preko osjetljivih receptora treba da budu usmjerene na: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Minimiziranje pojedinačnog motora vozila, mjenjača i buke/vibracija tijela. To se postiže realizacijom programa održavanja opreme. ➤ Redovno održavanje površine puta. ➤ Izbjegavanje nepotrebnog praznog hoda. ➤ Smanjenje potrebe za kretanje kamiona/opreme unazad. Ovo će smanjiti učestalost upozorenja na kretanje unazad. Mogu se razmotriti alternative tradicionalnom obrnutom "biper" alarmu, kao što je "samopodešavajući" ili "pametni" alarm. Ovi alarmi 				

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>uključuju mehanizam za detekciju lokalnog nivoa buke i automatsko podešavanje izlaza alarma tako da bude 5 do 10 dB iznad nivoa buke u blizini pokretne opreme.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kada je to moguće, bučne aktivnosti kao što su postavljanje, demontaža i održavanje treba da budu ograničene na dnevne sate. • Nivoi buke neće prelaziti SZO ograničenja buke u životnoj sredini, nacionalne limite ili rezultirati maksimalnim povećanjem pozadinskih nivoa od 3 dB na najbližoj lokaciji receptora izvan lokacije. • Granice nivoa buke za građevinske aktivnosti navedene su u nacionalnom EIA. Ukoliko se prekorače ograničenja, biće primijenjene odgovarajuće mjere ublažavanja u skladu sa crnogorskim propisima. One mogu uključivati: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Noćni rad i prevoz treba da budu što je više moguće svedeni na minimum, u blizini sela ili gdje prolazi transportni put. ➤ Udaljenost između gradilišta i osjetljivih receptora (npr. bolnice, starački domovi, škole) treba da bude maksimalna. Ako to nije moguće, onda bi trebalo postaviti privremene barijere od buke (npr. prenosivi zvučni zidovi, obrub tla) između gradilišta i osjetljivih receptora. ➤ Građevinska oprema koja se koristi povremeno biće isključena u intervalima između radova. ▪ Radno vrijeme za neku građevinsku opremu ili operacije sa većim uticajem buke i vibracija biće ograničeno na osnovne dnevne sate ili rute gdje je područje manje podložno buci 				
4.5	Uticaji na lokalnu infrastrukturu	<p><u>Projektovanje i predgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Biće pripremljen Plan pripremljenosti i reagovanja u vanrednim situacijama (EPRP) koji će uzeti u obzir kapacitete zajednica i trenutnu situaciju u infrastrukturi zajednice na efikasno reagovanje na vanredne događaje. ▪ Biće pripremljen Plan upravljanja infrastrukturom i komunalnim djelatnostima (IUMP). ▪ Biće pripremljen Plan upravljanja smještajem radnika koji će uzeti u obzir infrastrukturne i komunalne potrebe za gradilištima, smještajem, radionicama i skladištima. ▪ U pripremu svih planova biće uključene lokalne vlasti i komunalna preduzeća kako bi se obezbijedio kontinuitet snabdijevanja zajednica. <p><u>Izgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekat će implementirati Mehanizam za žalbe i riješiti probleme u vezi sa infrastrukturom u skladu sa Planom angažovanja zainteresovanih strana (SEP) Projekta. ▪ Obuka građevinskih radnika u vezi sa dobrim praksama o efikasnosti resursa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC Izvođač ▪ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	<p>Usvojen Plan pripremljenosti i reagovanja u vanrednim situacijama (EPRP)</p> <p>IUMP usvojen</p> <p>Usvojen i odobren Plan upravljanja smještajem radnika (po potrebi)</p> <p>Primijenjen Mehanizam za žalbe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inženjer ▪ Mjesečno

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
4.6	Narušavanje zdravlja životne sredine, kvaliteta života i dobrobiti tokom faze izgradnje	<p><u>Dizajn</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Projektni plan upravljanja životnom sredinom I društvom u fazi izgradnje (CESMP) će obuhvatiti Plan upravljanja bukom i vibracijama koji će definisati osjetljive lokacije receptora, program monitoringa i specifične mjere ublažavanja koje će se sprovoditi. • Projektni plan upravljanja životnom sredinom I društvom u fazi izgradnje (CESMP) će obuhvatiti procedure upravljanja kvalitetom vazduha koje će se sprovoditi. • Planiranje transportnih puteva, uključujući privremene pristupne puteve, puteve za prevoz i gradilišta, treba da izbjegava naseljena područja i što je više moguće osjetljive receptore i sela. • Kako izgradnja projekta napreduje, zgrade koje mogu biti potencijalno pogođene biće identifikovane prije izgradnje, uključujući procjenu da li su zgrade osjetljive na noćne smetnje. • Plan upravljanja saobraćajem projekta će sadržati mjere o pristupačnosti za lokalnu zajednicu. <p><u>Predgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Plan upravljanja OH&S-om će uključivati svjesnost o pitanjima zdravlja i bezbjednosti u zajednici. Plan menadžmenta OH&S će obuhvatiti Plan pripremljenosti za pandemiju u okviru svog djelokruga u pogledu Covid-19 i/ili bilo koje druge bolesti prisutne u regionu. • Raspored građevinskih radova biće blagovremeno distribuiran pogođenim naseljima kako bi se informisali o svim zatvaranjima puteva i upozorenjima vezanim za izgradnju. • Nadgledanje vazduha i buke biće sprovedeno u skladu sa lokalnim propisima. Uspostaviti unaprijed odnos sa opštinskim Sekretarijatom za životnu sredinu. <p><u>Izgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Operativna površina u pozajmilištima, pristupnim putevima, radnim lokacijama, gradilištima kampova, betonskim i asfaltnim postrojenjima itd. biće redovno praćena za parametre kvaliteta vazduha kao što su PM10, PM2.5, SO2, NOK, HC, CO itd. • Raspored građevinskih radova biće blagovremeno distribuiran pogođenim naseljima kako bi se informisalo o svim zatvaranjima puteva i upozorenjima vezanim za izgradnju. • Sistemi pranja primjenjivaće se kako bi se spriječilo blato na putevima. • Mjere za suzbijanje prašine, kao što je prskanje vode, biće primijenjene na osjetljivim lokacijama. • Nivoi buke redovno će se pratiti u operativnim područjima u pozajmilištima, pristupnim putevima, radnim lokacijama, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ EPC Izvođač ■ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje		■

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>gradilištima kampova, betonskim i asfaltnim postrojenjima, itd. tokom svih sati tipične radne smjene.</p> <ul style="list-style-type: none"> • U slučaju prekoračenja buke, prigušivači ili akustična kućišta na mašinama, kao i prenosive zvučne barijere oko stacionarne opreme, treba da budu instalirani tamo gdje je to moguće. • Građevinski saobraćaj kroz osjetljiva područja receptorske zajednice biće spriječeno ili ograničen, gdje god je to moguće. Ako se to ne može izbjeći, primijenit će se dodatne mjere definisane u Planu upravljanja saobraćajem (TMP), kao što su sporija pravila vožnje, fizička ograničenja brzine). • Osjetljivi receptori (npr. bolnice, starački domovi, škole) biće unaprijed obaviješteni o bučnim radovima i dodatnim mjerama ublažavanja specifičnim za projekat. • Posebne akustične izolacije i srodne mjere ublažavanja će se procjenjivati od slučaja do slučaja. • Ograničenje brzine od 20 km/h primjenjivaće se na neasfaltiranim površinama u blizini naselja. • Pauze za vjetar ili sistemi za zaštitu od prašine (uključujući prskalice) treba da budu izgrađeni oko glavnih građevinskih aktivnosti gdje je to potrebno i, ako je moguće, u blizini potencijalno prašnjavih radova kako bi se smanjio uticaj na obližnje stambene receptore. • Oprema za kontrolu zagađenja vazduha (npr. prtljažnik) treba da se instalira i koristi za asfaltna postrojenja. • Tokom transporta na javnim putevima, kao dobra praksa iskopani materijali će biti prekriveni najlonskim platnom ili pogodnim materijalima promjera zrna većeg od 10 mm. • Da bi se smanjila fugalna emisija prašine tokom rada vozila na javnim putevima i na gradilištima, uslužnim putevima i lokacijama za pozajmljivanje / skladištenje materijala za kamenolom, treba koristiti metode suzbijanja prašine (tj. zalivanje kamionima za vodu, primjena netoksičnih hemikalija, ograničenja brzine za mobilna vozila, korišćenje dobro održavanih vozila / opreme). <p>U slučaju prigovora, biće izvršena dodatna mjerenja, a rezultati će biti podijeljeni sa podnosiocem pritužbe. Ako se rezultati mjerenja ne uklapaju u obaveze date u relevantnim poglavljima izvještaja o životnoj sredini, biće sprovedene dodatne mjere ublažavanja.</p>				
4.7	Povećan saobraćaj i porast nesreća	<p><u>Predgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Biće pripremljen I implementiran Plan upravljanja saobraćajem (TMP), uključujući dobru praksu i specifične olakšice za osjetljiva područja. • Plan upravljanja saobraćajem (TMP) biće dostavljen lokalnim vlastima na odobrenje. • Lokalne vlasti biće obaviještene o datumu, vremenu i ruti transportne aktivnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC Izvođač ▪ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	TMP usvojen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inženjer ▪ Dnevni

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<ul style="list-style-type: none"> • Saobraćajni znakovi i signalizacija biće postavljeni i biće jasni i vidljivi. • Osoblje sa saobraćajnom zastavom biće postavljeno gdje god je to potrebno. • Privremene metode kontrole saobraćaja primjenjivaće se na raskrsnicama i priključcima koji imaju veći rizik od nezgoda. • Svi vozači će poštovati nacionalna ograničenja brzine i biće obučavani po svim crnogorskim saobraćajnim pravilima. • Izvođač radova koji obezbjeđuje građevinsko područje obezbjeđuje mjere i signalizaciju za bezbjedan pješački prelaz. Lokacije prelaska treba da uzmu u obzir preferencije zajednice, uključujući i one koje se odnose na praktičnost ili ličnu sigurnost. • Postavljanje barijera (npr. ograde, zasadi) kako bi se spriječio pristup pješaka Projektu, osim na određenim prelazima. <p><u>Izgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Biće obezbijeđeni nadzor i pratnja teških mašina (koje zahtijevaju pratnju i dozvolu u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom). • Biće obezbijeđen nadzor za vozila koja prevoze građevinski materijal i opremu a koja prelaze javne ili privatne puteve i željezničke prelaze. • Saobraćaj u vezi sa projektom biće regulisan tokom određenih datuma i perioda kada lokalna zajednica zahtijeva da putuje (u/iz škola, komercijalnih područja, itd.) ili da preduzme bilo koju poljoprivrednu aktivnost (ispaša životinja ili druge poljoprivredne aktivnosti, itd.). • Privremeni pristup privatnom vlasništvu ili odgovarajući pristup alternativama će biti određen u konsultaciji sa vlasnicima ili korisnicima zemljišta. • Lokalne vlasti i zajednica dobiće detaljne informacije o zatvaranju puteva tokom prelaska puteva i pruga. • Metode za svako prelaženje puta biće utvrđene i dogovorene sa nadležnim organima prije preduzimanja bilo kakve akcije. Sve metode i tehnike izgradnje koje predlaže izvođač radova imaće za cilj da minimiziraju moguće poremećaje izazvane prelaskom puteva. • Izvođač radova će obezbijediti da se zaposlenima obezbijedi obuka o bezbjednosti na putevima. • Škole u blizini lokacije Projekta biće obaviještene o špicu kretanju vozila, a saobraćaj vozila biće minimiziran u satima kada djeca putuju u školu i iz nje. • Teške mašine i vozila koja se koriste u transportnim aktivnostima (uključujući prevoz osoblja) koristiće kvalifikovani i licencirani vozači. • Svi vozači će znati i pridržavati se svih saobraćajnih 				

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>znakova, biće upoznati sa žarištima intenzivnog saobraćaja koja se očekuju duž trase i pravilno obučavani za uslove na putu i van njega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje i praćenje radnog vremena i vremena odmora vozača biće organizovano u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom. • Nadgledanje bezbjednosnih aranžmana za terete, vozila i vozače biće preduzeto u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom. • Sve lokacije za izvođenje radova na projektu, projektni objekti, privremene saobraćajnice i radovi na upravljanju saobraćajem biće označeni u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom i u skladu sa Planom upravljanja saobraćajem (TMP). • Noćna vožnja/prevoz biće ograničeni koliko god je to moguće da bi se smanjio rizik od nesreća i neophodne su dozvole za noćni prevoz. • Naknada štete prouzrokovane nesrećom usljed projektnih aktivnosti biće preduzeta u skladu sa nacionalnim zakonskim zahtjevima i mehanizmom za žalbe definisanim u Planu angažovanja zainteresovanih strana (SEP) Projekta. • Biće uspostavljen postupak Mehanizma za žalbe kako bi zajednice i pojedinci formalno saopštili svoje zabrinutosti, žalbe i pritužbe i olakšali rješenja koja su međusobno prihvatljiva za sve strane. • Rute puteva koje će se koristiti I špic korišćenja puteva biće podijeljeni sa seoskim liderima i rukovodstvom škola. • OCD izvođača radova će školama obezbijediti obuke za podizanje svjesnosti ukoliko postoji škola koja se nalazi na trasi puteva koji će se koristiti. <p>Postavljanje barijera (npr. ograda) radi sprečavanja pristupa pješaka građevinskom području projekta, osim na određenim prelazima.</p>				
4.8	Bezbjednost oko lokacije projekta	<p><u>Izgradnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnosti prije izgradnje obezbijediće da lokalni akteri budu informisani o rizicima i posljedicama ulaska na gradilište; • Osoblje obezbjeđenja će patrolirati područjem lokacije kako bi spriječilo bilo kakav neovlašćeni pristup lokaciji. Takođe će obezbijediti da se sprovedu protokoli za ulazak na gradilište; • Izvođač radova će pripremiti I realizovati Plan upravljanja osobljme obezbjeđenja, u kojem se navode očekivanja oko bezbjednosti, • Naoružanim pripadnicima obezbjeđenja biće obezbijeđena obuka za upravljanje konfliktima, • Obezbijediti lokaciju da bi bio spriječeni neovlašćeni pristup <p>Mehanizam za žalbe za projekat će obuhvatiti sve žalbe koje su</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EPC Izvođač ▪ Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	Usvojen plan upravljanja bezbjednošću	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjesečno

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		pokrenute u vezi sa pitanjima bezbjednosti i sigurnosti. One će biti odmah rješavane i preduzeće se određene mjere.				
4.9	Plan upravljanja povezanim objektima tj. pozajmilištima	EPC izvođač radova će sprovesti procjenu rizika, obezbijediti privremeni aranžman upravljanja tokom rada i prije primopredaje lokacija, planirati i sprovesti mjere bezbjednosti, razgovarati sa Monteputom o Zahtjevima za zapošljavanje za primopredaju i odobriti dozvoljeni materijal za deponovanje	<ul style="list-style-type: none"> EPC Izvođač Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	Usvojen plan upravljanja pozajmilištem	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno
4.10	Rad na obližnjoj lokaciji	Procijenite rizik od pretrpanog radnog prostora kada radovi napreduju	<ul style="list-style-type: none"> EPC Izvođač Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	Upravljanje promjenama kao odgovor na povišen rizik	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno
4.11	Javna segregacija	Jasna identifikacija i demarkacija granica lokacije posebno kada se izvode radovi u naseljenim područjima sa privatnim strukturama u blizini lokacije i uobičajenim stazama za šetnju. Uvjeriti se da su vidljivi tokom noći i u nepovoljnim vremenskim uslovima.	<ul style="list-style-type: none"> EPC Izvođač Inženjer 	U okviru troškova izgradnje	Fizičke granice lokacije su ograđene.	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno
PR5: Sticanje zemljišta, ograničenja korišćenja zemljišta i nedobrovoljno preseljenje						
5.1	Izbjegavanje i minimizacija raseljavanja	<ul style="list-style-type: none"> Konsultujte se sa lokalnim zajednicama oko konačnog projekta koji će uključiti izmjene, kako bi se izbjegli uticaji na otkup, posebno u lokalnoj zajednici Kralje i Gnjlji Potok Smanjite efekte fizičkog i ekonomskog raseljavanja primjenom adaptivnog upravljanja dizajnom tokom izrade Detaljnog projekta 	MONTEPUT EPC Izvođač	Monteput sopstveni resursi i troškovi projekta	<ul style="list-style-type: none"> Broj konsultativnih sastanaka sa pogođenim lokalnim zajednicama i relevantnim zainteresovanim stranama Zapisnici sa sastanaka pripremljeni i poslani EBRD-u 	<ul style="list-style-type: none"> Sedmično
5.2	Stalno/privremeno sticanje zemljišta i imovine	<ul style="list-style-type: none"> Razviti LARP uključujući socioekonomsko istraživanje Sprovođenje detaljnog socijalnog istraživanja koje pokriva sva pogođena domaćinstva i preduzeća (formalna i neformalna) koja su predmet fizičkog i/ili ekonomskog raseljavanja kao rezultat Projekta; Sprovođenje potpune ankete o imovini Izrada studije eksproprijacije Konsultacije sa pogođenim osobama; Kompensacije ugroženim ljudima/domaćinstvima Implementirati LARP Implementirati mehanizam za žalbe na projekte 	MONTEPUT	Državni budžet	<ul style="list-style-type: none"> LARP razvijen i odobren od strane EBRD LARP je implementiran Uspostavljen mehanizam za žalbe i vodi se evidencija žalbi 	<ul style="list-style-type: none"> EBRD kroz AERS Mjesečni izvještaj o napretku u primeni LARP-a Monitoring mjesečnih žalbi
5.3	Privremeno sticanje zemljišta od strane izvođača radova	<ul style="list-style-type: none"> Izvođač radova će biti odgovoran za obezbjeđivanje sticanja privremenog zemljišta potrebnog za izvođenje građevinskih radova u slučaju da javno zemljište nije dostupno. Izvođač radova će u takvim slučajevima steći pravo na privremenu upotrebu zemljišta kroz pregovore i prijateljske sporazume sa vlasnicima zemljišta i redovno će obavještavati inženjera nadzora o ovom procesu, kako je definisano u LARP-u. Biće izrađeni protokoli o ulasku i izlasku sa zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> Implementacija – EPC Izvođač Odobrenje - MONTEPUT supervizijski inženjer 	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Razvijeni protokoli o ulasku i izlasku sa zemljišta Broj obnovljenih parcela i parcela vraćenih vlasnicima Broj potpisanih ugovora o zakupu 	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno kroz MPR
5.4	Naknada za zemljište i imovinu	<ul style="list-style-type: none"> Ljudi pogođeni Projektom dobiće nadoknadu u skladu sa principima postavljenim u LARF-u i LARP-u prije nego što vlasništvo nad odgovarajućim zemljištem bude preuzeto. 	MONTEPUT/Vlada Crne Gore	Državni budžet	<ul style="list-style-type: none"> Broj potpisanih ugovora o naknadi Broj izvršenih uplata 	<ul style="list-style-type: none"> MONTEPUT sedmično do okončanja kupovine zemljišta Polugodišnje upućivanje EBRD-u kroz AESR Plan i evidencija sticanja zemljišta

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
						<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o kompenzaciji i pomoći pri relokaciji Evidencija žalbi
5.5	Pristup zemljištu/uticaji i neodrživost otkupnina	<p>Detaljan projekat koji će uključiti izmjene u poravnanju kako bi se izbjegli uticaji na otkupnina, posebno u lokalnoj zajednici Kralje i Gnjili Potok</p> <p>Za neizbježne uticaje omogućiti sticanje izolovanog/neodrživog zemljišta</p>	EPC Izvođač MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje Državni budžet	<ul style="list-style-type: none"> Implementirane izmjene u dizajnu Broj podnesenih i povoljno riješenih zahtjeva za prodaju izolovanog zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno kroz bazu podataka o sticanju zemljišta i GRM
5.6	Evaluacija i procjena usklađenosti sa LARP	<ul style="list-style-type: none"> Pripremiti Izvršeni preseljenja o sticanju zemljišta i izvršenju preseljenja po završetku akvizicije (to znači, završetak isplate kompenzacije i obrade žalbi, ne nužno uključujući sve tekuće aktivnosti obnove sredstava za život, koje mogu trajati nekoliko godina nakon što je isplaćena kompenzacija) i svi uticaji su uspješno ublaženi. 	MONTEPUT	Monteput sopstveni resursi	<ul style="list-style-type: none"> Izvršeni preseljenja o sticanju zemljišta koji je izradio i odobrio EBRD Korektivne mjere po potrebi definisane Sprovedene korektivne mjere 	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno kroz bazu podataka o sticanju zemljišta i GRM
PR6: Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima						
6.1	<p>Staništa, flora i fauna - Uticaji tokom predgradnje/izgradnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gubitak prirodne vegetacije (kao i gubitak sekundarnih vrsta na projektnom području) i krčenje šuma. Fragmentacija staništa i ograničenje kretanja jedinki ili grupa divlje faune na području na kojem se projekat realizuje Degradacija abiotičkih komponenti ekosistema (vazduh, voda, zemljište) Pojava invazivnih vrsta 	<ul style="list-style-type: none"> Izvođač radova će prije početka bilo kakvih radova (uključujući radove predgradnje) pripremiti Plan upravljanja građevinskim biodiverzitetom i sprovesti Plan tokom izgradnje. Plan će uzeti u obzir osnovne uslove, jer su oni zabilježeni u već sprovedenim terenskim istraživanjima Plan će obuhvatiti dodatno istraživanje u pogledu vodene sredine (ihtiofauna i bentoska fauna) koje će biti sprovedeno tokom predgradnje i odrediće sva dodatna istraživanja koja se moraju sprovesti tokom predgradnje, procjenjujući takođe potrebu sprovođenja istraživanja na područjima deponija i pozajmilišta. Plan će razmotriti i uključiti nalaze Kritične procjene staništa (u okviru ESIA) Plan će sadržati analizu dobitka/gubitka i obezbijediti da za staništa identifikovana u projektnom području i karakterisana kao PBF ne bude ostvaren neto gubitak, dok se za staništa 91E0* i za vrste kvalifikovane kao CH po EU regulativi ostvaruje neto dobitak. Ako je neophodno za postizanje neto dobitka, trebalo bi definisati mogućnosti za nadoknadu. Planom se definišu detaljne mjere i procedure za izbjegavanje/sprečavanje/minimiziranje negativnih uticaja na karakteristike biodiverziteta, na osnovu mjera opisanih u ESIA i nacionalnoj procjeni uticaja na životnu sredinu i relevantnoj odluci o odobrenju i Plan je živ dokument i treba ga ažurirati kako bi odražavao povećano razumijevanje Projektnog programa i dizajna i treba da bude ažuriran bilo kojom novom informacijom koja se može dobiti tokom faze prije izgradnje 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<p>Građevinski plan upravljanja biodiverzitetom izrađen i odobren od strane PIU / nadzornog inženjera i zajmodavaca, a implementiran od strane izvođača radova.</p> <ul style="list-style-type: none"> Analiza neto gubitka / neto dobitka uključena u Plan upravljanja biodiverzitetom u fazi izgradnje Adekvatni KPI-evi odabrani i procijenjeni, kao što su: <ul style="list-style-type: none"> Promjena površine staništa (ha ili % promjene). Indeks uslova staništa (procjena bazirana na sklai) Odnos nadoknade biodiverziteta (odnos obnove i gubitka) Implementacija akcionih planova biodiverziteta (% završenih aktivnosti) <p>Uspostavljanje da nema neto gubitka zbog projekta za PBF i da će neto dobitak biti ostvaren za CH</p>	<p>PIU / Inženjer nadzora</p> <p>Mjesečno izvještavanje o rezultatima praćenja plana; Program monitoringa (prema Planu za monitoring životne sredine i socijalnih pitanja ESIA)</p>
PR8: Kulturno nasljeđe						
8.1	Predmeti kulturnog nasljeđa pronađeni tokom	<ul style="list-style-type: none"> Razviti proceduru za slučaj pronalaska 	EPC Izvođač	Prema odredbama nacionalnog zakonodavstva	Procedure za slučaj pronalaska uključene u EPC ugovor i sprovede se detaljne procedure	Svakodnevno tokom zemljanih i iskopnih radova

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
	izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Jasno definišite uloge i odgovornosti, identifikujući tačku kontakta unutar rukovodećeg tima izvođača kome treba prijaviti nalaze. 			koje su odobrili inženjer i MONTEPUT	Mjesečno kroz MPR Neposredna evidencija i izvještaji o obavještenjima u slučajevima nalaza
8.2	Plan upravljanja kulturnim nasljeđem	<ul style="list-style-type: none"> Plan upravljanja kulturnim nasljeđem koristiće se za informisanje o svim zahtjevima, procedurama, resursima i vještinama i vremenskim rokovima potrebnim za minimiziranje negativnih efekata na kulturno nasljeđe. Plan će sadržati principe i procedure upravljanja kulturnim nasljeđem koje treba poštovati tokom izgradnje i funkcionisanja u skladu sa politikom projekta i crnogorskim zakonskim zahtjevima Plan će obuhvatiti sve zahtjeve Zavoda za zaštitu spomenika kulture Akcije i mjere za upravljanje rizicima i uticajima na sljedeća mjesta kulturnog nasljeđa kao što je navedeno u poglavlju 6.17 ESIA (Osnovni uslovi) 	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> Plan upravljanja kulturnim nasljeđem usvojen i odobren od strane inženjera i MONTEPUT-a 	Potvrda putem MPR-a
8.3	Poremećaj prije izgradnje	Mjere predostrožnosti za istraživanje prije izgradnje, uslovi za zaustavljanje radova, obavještanje nadležnih institucija i dogovoreni program evidencije sproveden prije početka izgradnje.	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	Završena predgrađevinska istraživanja i unesena u evidenciju Izdana uputstva za zaustavljanje rada Formalna pismena obavještenja nadležnim institucijama	Potvrda putem MPR-a
8.4	Izvještavanje o rezultatima istraživanja kulturnog nasljeđa i slučajnim nalazima	Stavke dnevnika lokacija Mejsečni izvještaji o napretku Obavještenje nadležnih institucija	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	Proslijeđeni izvještaji	Potvrda putem MPR-a
8.5	Neadekvatna raspodjela resursa i nekvalifikovanih radnika	Relevantna obuka/brifing potrebna osoblju izvođača radova i ostalim trećim stranama kao dio procesa mobilizacije/uvodenja radi podrške efikasnoj implementaciji	EPC Izvođač	U okviru troškova izgradnje	Dodijeljeni adekvatni resursi Obuka za radnike koji se bave otkopavanjem i zemljanim radovima	Potvrda putem MPR-a
8.6	Regulatorna neusklađenost	Prilikom objavljivanja ili širenja informacija o kulturnom nasljeđu na drugi način, konsultujte stručnjake i regulatore	EPC Izvođač i MONTEPUT	U okviru troškova izgradnje	Stavke evidencije angažovanja zainteresovanih strana	Svakodnevno tokom zemljanih i iskopnih radova Mjesečno kroz MPR
PR10: Objavljivanje informacija i angažovanje zainteresovanih strana						
10.1	Sistematski pristup angažovanju zainteresovanih strana koji će pomoći klijentu da izgradi i održi konstruktivan odnos sa svim zainteresovanim stranama	<ul style="list-style-type: none"> Razviti, usvojiti, objaviti i konsultovati SEP Ažurirati SEP tokom detaljne promjene dizajna Usvojiti dodatne metode komunikacije i angažovanja ako je to opravdano ažuriranjem SEP 	MONTEPUT	Monteput sopstveni resursi	<ul style="list-style-type: none"> SEP usvojen, objavljen i konsultovan Usvojen, objavljen i konsultovan ažurirani SEP 	<ul style="list-style-type: none"> Jednokratno, i prijavljeno EBRD-u
10.2	Unaprijedeno donošenje odluka kako bi se rezultati Projekta bolje uklopili u potrebe i interese zainteresovanih strana	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacija Detaljnog projekta – odluka o konačnoj ruti u pogođenim zajednicama kako je definisano u SEP Aneksu 1 (ili kako je ažurirano) kako bi se jasno predstavio uticaj i čuli stavovi lokalnog stanovništva u vezi sa pristupom njihovom zemljištu i izmjene ako je moguće, kako bi se prilagodile njihovim potrebama. Prije početka izgradnje, isti proces će biti organizovan kako bi se obezbijedilo da su ljudi na koje se Projekat odnosi informisani o odlukama o projektu, uključujući objašnjenje obrazloženja za takve odluke (sa tehničkog, finansijskog, bezbjednosnog i drugih aspekata), kao i da imaju informacije o tome kako i gdje mogu 	MONTEPUT	Monteput sopstveni resursi	<ul style="list-style-type: none"> Sastanak sa lokalnim zajednicama završen Sačinjeni zapisnici sa sastanaka Povratne informacije pružene lokalnim zajednicama 	<ul style="list-style-type: none"> Mjesečno

Stavka	Tema/Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<p>pristupiti svom zemljištu sa druge strane pruge (gradilišta) i kontakt podatke izvođača radova za bilo kakve pritužbe.</p> <ul style="list-style-type: none"> Registrowanje zabrinutosti u vezi sa rizicima i uticajima EES u bazi podataka o pritužbama na projekte Povratne informacije o tome kako se planira rješavanje zabrinutosti i zajedničko donošenje odluka u procesu 				
10.3	Zabrinutost lokalnih zajednica Kralje, Bare Kraljske i Slatina tokom faze Idejnog projekta	<ul style="list-style-type: none"> Konsultacije sa lokalnim zajednicama o svakom konkretnom problemu Predstavljanje rješenja za nastale zabrinutosti 	MONTEPUT	Interni resursi MONTEPUT-a	<ul style="list-style-type: none"> Broj održanih sastanaka zajednice Postignuti dogovori o upravljanju promjenama Dogovorene izmejne uključene u Detaljni dizajn 	
10.4	Rizik stvarne ili percipirane isključenosti pogođenih zajednica u planiranju aktivnosti tokom životnog ciklusa projekta. Uspješno upravljanje ekološkim i socijalnim (E&S) rizicima i uticajima projekta.	<ul style="list-style-type: none"> Razviti i implementirati Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP). Ažurirati SEP prije svake velike faze projekta. Objaviti SEP na internet stranici projekta i u pogođenim zajednicama Iskoristiti povratne informacije zainteresovanih strana za ažuriranje registra rizika i uticaja projekata Iskoristiti SEP tokom izrade i implementacije ESMP EPC izvođača i relevantnih podplanova u njemu 	MONTEPUT EPC Izvođač	SEP je razvio dalja ažuriranja u okviru MONTEPUT spostvenih resursa	<ul style="list-style-type: none"> SEP usvojen, objavljen i konsultovan SEP ažuriranja prije izgradnje i rada. Ažurirani registar rizika i uticaja 	
10.5	Obezbijediti da se na pritužbe zainteresovanih strana odgovori i da se njima upravlja na odgovarajući način	<ul style="list-style-type: none"> Uspostaviti i implementirati mehanizam za žalbe u zajednici. Uspostavite i održavati evidenciju žalbi na projekat. Uspostaviti procedure praćenja pritužbi i izvještavanja. Opsati mehanizam žalbi zajednice u SEP-u. Objaviti mehanizam za žalbe zajednice putem internet stranice Projekta i u pogođenim zajednicama. Imenovati službenika za vezu sa projektnom zajednicom (CLO) za implementaciju Projekta SEP i upravljanje pritužbama zajednice tokom izgradnje i rada. 	MONTEPUT EPC Izvođač	MONTEPUT sopstvena sredstva	CLO imenovan prije izgradnje.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija konsultantskih aktivnosti. Objavljeni kontakt podaci CLO-a.
10.6	Objavljivanje i razmjena informacija u skladu sa Projektnim standardima	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavite internet sajt Projekta i redovno ga ažurirati. Objaviti informacije i dokumentaciju o projektu putem internet stranice projekta, uključujući i ESIA izvještaj o projektu. 	MONTEPUT EPC Izvođač	Monteput sopstveni resursi	<ul style="list-style-type: none"> Sajt projekta je uspostavljen tokom faze Detaljnog dizajna. Operativni i redovno ažurirani sajt Projekta. Informacije i dokumentacija o projektu objavljuju se na internet stranici projekta. 	<ul style="list-style-type: none"> Godišnja revizija kreditora

8.2 Operativni plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima

Stavka	Tema / Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
PR1 Procjena i upravljanje uticajima i problemima životne sredine i društva						
1.1	Izrada Operativnog plana upravljanja životnom sredinom i društvom (OEBS)	Pripremiti OEBS. OEBS će obuhvatiti postojeće operativne procedure MONTEPUT-a i definisati procese i mjere E&S-a i definisati odgovornosti za sprovođenje zahtjeva za dozvole, odobrenja, licence, EBRD i nacionalnih zahtjeva u vezi sa radom i održavanjem projekta.	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje planira MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> OEBS razvijen prije faze rada i implementiran u fazi rada 	Politika uključena u ESMS i obaviještena EBRD-u
1.2	Razvoj OESMP podplanova	<p>Prije početka rada i u okviru OEBS-a, pripremiti sljedeće planove:</p> <ul style="list-style-type: none"> Operativni plan upravljanja biodiverzitetom Operativni plan upravljanja kvalitetom vazduha Operativni plan upravljanja bukom i vibracijama Operativni plan upravljanja vodama i zemljištem Operativni plan upravljanja otpadom Operativni plan održavanja Operativni plan za bezbednost, zdravlje i sigurnost na radu Operativni plan upravljanja kulturnim nasljeđem Operativni plan pripremljenosti i reagovanja u vanrednim situacijama 	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje planira MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> Planovi pripremljeni prije faze rada i implementirani u fazi rada 	<ul style="list-style-type: none"> Kvartalni interni monitoring Tokom kreditnog perioda obaviještena EBRD
PR3 - Efikasnost resursa i sprečavanje zagađenja						
3.1	Kvalitet vazduha /Emisije u vazduh usljed radova na putu (saobraćaj)	Primjena ograničenja brzine ako je potrebno	Monteput	10 000 EUR po kampanji	<p>Ambijentalne koncentracije zagađujućih materija u vazduhu (CO, SO₂, NO_x, benzen, PM₁₀, PM_{2,5}) – Poređenje sa graničnim vrijednostima utvrđenim zakonodavstvom</p> <ul style="list-style-type: none"> Bez prekoračenja 	<p>Redovna mjerenja tokom perioda rada</p> <ul style="list-style-type: none"> (prema Planu zaštite životne sredine i socijalnog monitoringa ESIA)
3.2	Buka i vibracije /Povećana buka zbog rada na putu (saobraćaj)	<ul style="list-style-type: none"> Projektovanje i izgradnja mjera zaštite od buke poput zidova kako je predloženo u ESIA izvještaju i nacionalnoj procjeni uticaja na životnu sredinu (podložno je ažuriranju tokom detaljnog projekta). Projektovanje barijera za buku mora biti u skladu sa odredbama nacionalnog i evropskog zakonodavstva, kao i odgovarajućih standarda (EN 14388:2015 - Uređaji za smanjenje buke u drumskom saobraćaju – Specifikacije) 	EPC Izvođač (za izgradnju zidova) Monteput (za praćenje)	<p>Troškovi zidova uključeni u troškove izgradnje</p> <p>12 000-15 000 € po kampanji mjerenja buke</p>	<p>L dan, L veče i L noć</p> <p>Poređenje sa propisanim graničnim vrijednostima</p> <p>Bez žalbi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Redovna mjerenja tokom rada (prema planu praćenja životne sredine i društva ESIA) Evidencija žalbi
3.3	Površinske vode / Kvalitet površinskih voda tokom rada	<ul style="list-style-type: none"> Praćenje kvaliteta površinskih voda Praćenje kvaliteta otpadnih voda iz biološkog prečištača 	Monteput	1500 EUR po kampanji	<p>Usklađenost sa odredbama nacionalnog zakonodavstva</p> <ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none"> Monitoring evidencije (prema Planu monitoringa zaštite životne sredine i društva u ESIA)
3.4	Klimatske promjene – GHG emisije Emisije GHG zbog saobraćaja	<ul style="list-style-type: none"> Instalacija fotonaponskih uređaja na osvjjetljenje u cilju smanjenja ugljeničnog otiska rada na putu. 	Monteput	U okviru OPEKS-a	CO ₂ ek	<ul style="list-style-type: none"> Procjene ugljeničnog

Stavka	Tema / Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
		<ul style="list-style-type: none"> Svest vozača o energetske efikasnoj vožnji bi doprinela smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte. Poštovanje postavljenih ograničenja brzine 		operatera		otiska
3.5	Klimatske promjene – ranjivost i adaptacija	<ul style="list-style-type: none"> Stanje asfalta treba redovno provjeravati, a ispućala i oštećena područja treba blagovremeno zapećatiti. Odvodnjavanje puteva treba održavati u dobrom stanju Mostovi i konstrukcije moraju se pregledati prije i poslije poplava Razviti plan upravljanja imovinom Razviti plan reagovanja u vanrednim situacijama 	Monteput	U okviru OPEKS-a operatera	<ul style="list-style-type: none"> Bez inspekcija Bez aktivnosti održavanja i korekcije 	<ul style="list-style-type: none"> Zapisi o inspekciji Evidencije o održavanju
3.6	Otpad Generisanje otpada tokom rada	<ul style="list-style-type: none"> Izvođači aktivnosti održavanja odgovorni su za pravilno upravljanje bilo kojim otpadom nastalim održavanjem. Sav otpad se odvaja i njime se upravlja u skladu sa odgovarajućim propisima. Operater puta je odgovoran za upravljanje otpadom koji proizvode učesnici u saobraćaju. 	Izvođači održavanja Monteput		<ul style="list-style-type: none"> Klauzule u tenderskoj dokumentaciji za izvođače radova na održavanju 	<ul style="list-style-type: none"> Interne revizije i izvještaji operatera
3.7	Otpadne vode Otpadne vode tokom rada	Operator autoputa prati kvalitet otpadnih voda iz biološkog prećistaća	Monteput	U okviru OPEKS-a operatera	<ul style="list-style-type: none"> U skladu sa zakonskim zahtjevima 	<ul style="list-style-type: none"> Analitićki podaci
PR4	Zdravlje, bezbjednost i sigurnost					
4.1	Plan za bezbjednost, zdravlje i sigurnost na radu	<p>Razviti i implementirati operativni plan za zdravlje, bezbjednost i sigurnost koji će uključivati odredbe o:</p> <ul style="list-style-type: none"> OHS rizicima i mjerama za redovne radnike na održavanju u skladu sa EU Direktivom o bezbjednosti saobraćaja i ISO; Kodeks ponašanja radnika; Mehanizam za podnošenje žalbi lokalnih zajednica; Mjere za ublažavanje posljedica po zdravlje, bezbjednost i sigurnosti lokalnih zajednica, uključujući konsultacije sa lokalnim zajednicama kako bi se obezbijedilo da ne dođe do zaostalih pitanja mobilnosti Zahtjevi za osoblje obezbjeđenja (ako je angažovano po zahtjevima EBRD-a) 	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje predviđa MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> Planovi razvijeni prije faze rada i implementirani u fazi rada 	<ul style="list-style-type: none"> Interno nadgledanje
PR6 Oćuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima						
6.1	Flora - Uticaji tokom rada <ul style="list-style-type: none"> fragmentacija staništa učinak barijere direktna smrtnost 	<ul style="list-style-type: none"> Dizajn smanjuje fragmentaciju Vještaćka svjetla treba da budu projektovana na takav naćin da što manje poremete životne aktivnosti slijepih miševa, U slućaju postavljanja transparentnih barijera buke, prekrite ih siluetama ptica Izbjegavati stubove ili kablove. U slućaju ugradnje, treba ih opremiti vizuelnim ometaćima 	MONTEPUT		<ul style="list-style-type: none"> Nema gubitaka životinja 	<ul style="list-style-type: none"> Interni nadzor operatera
PR8 Kulturno nasljeđe						
8.1	Operativni plan upravljanja kulturnim nasljećdem	Sve aktivnosti održavanja koje mogu uticati na poznata kulturna dobra biće planirane pažljivo i u saradnji sa Zavodom za zaštitu, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje planira MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> Plan izraćen prije faze rada i implementiran u fazi rada 	<ul style="list-style-type: none"> Interno praćenje

Stavka	Tema / Potencijalni uticaj	Mjera ublažavanja`	Odgovornost	Trošak	Indikator	Nadgledanje
PR10: Angažovanje zainteresovanih strana i objavljivanje informacija						
10.1	Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP)	Ažurirajte SEP projekta po potrebi. Konkretno, identifikacija specifičnih zainteresovanih strana i uključivanje u strategije bezbjednosti na putevima i operativne planove	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje planira MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan ažuriran prije faze rada i sproveden u fazi rada 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Internro praćenje
10.2	Operativni plan upravljanja kulturnim nasljeđem	Sve aktivnosti održavanja koje bi mogle da utiču na poznata kulturna dobra biće planirane pažljivo i u saradnji sa Zavodom za zaštitu, u skladu sa zahtjevima nacionalnog zakonodavstva	MONTEPUT	Uključeno u standardne troškove rada i održavanja koje planira MONTEPUT	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plan pripremljen prije faze rada i implementiran u fazi rada 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interno praćenje